

TV 15

LETO XIV. — Št. 27 8. VII. 1976

V Šentvidu pri Stični se je končal sedmi kulturni teden, letos posvečen stoletnici rojstva Ivana Cankarja. Pokrovitelj tabora pevskih zborov je bil sekretar izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, ki je v zaključnem govoru poudaril predvsem svojstveno povezanost kulture in družbenopolitičnega življenja v naši družbi.

Dejstvo, da je število nastopajočih močno naraslo, da se je na odru zvrstilo več kot tri tisoč tristo pevcev, tudi iz zamejstva, da se je prireditve udeležilo kar dvajset tisoč ljudi — med njimi tudi borci Cankarjeve brigade — nas sili k razmišljanju, kaj pravzaprav ta manifestacija pomeni za razvoj pevske poudarjalne kulture, za dvig kulturnega interesa ali za naš narod v širšem pomenu.

Ceprav velja prav za slovenski narod, da je kultura tisto polje, kjer se je dogajalo narodovo notranje zorenje in so se ustvarjali pogoji njegovega obstoja, pa ne gre zanemariti še ene močne dejavnosti, ki se je izrazila na narodovo tradicijo, in bila eden važnejših nosilcev socialne in revolucionarne zavesti, namreč zborovsko petje. Če se je danes zanimanje za tovrstno dejavnost povečalo, če je zajelo v svoje vrste zagnani žar preproste in nesebične predanosti poštemu ustvarjalnemu delu, se velja nad tem zamisliti.

Pred tabori je slovenska zborovska glasba umirala, sedaj se krepi in postaja kulturnopolitična manifestacija — tisti prostor, ki po-

IZ MAJHNEGA — VELIKO

nuja najširše možnosti kulturnemu ustvarjanju, poustvarjanju in nasploh vzgaja potrebo po kulturnem udejstvovanju, ki pri oblikovanju celovite osebnosti našega človeka ne more manjkati. Tudi na področju kulture in v povezavi kulture z družbo se mora uveljaviti načelo svobodne menjave dela, pretakanja umskega in fizičnega dela, vse to pa pomeni hkrati tudi »orožje v boju za narodnostni obstoj in trdno vez med ljudmi«.

Množičnost udeležbe v kulturnem tednu pomeni hkrati tudi dovolj jasno sliko, kam je pripeljala tovrstna kulturna politika. Ceprav na tem področju še ni vse, kot bi bilo treba, je vendarle do neke mere jasno, da je privrela ta množičnost na dan prav v tisti dejavnosti, ki je nekoč že bila množična, pa je zaradi takega ali drugečnega vzroka utonila v pozabo ali mrtvilo ali pa vsaj ni bila tako očita. Upati je, da bo prav amaterska zagnanost letošnjega kvalitetnega in kvantitetnega skoka pomagala k še večji in pravičnejši postavitvi glasbene vzgoje v naši družbi. Pokazalo se je, da vendarle v zadnji fazi umetnost vedno zmaga nad še tako bleščečim kičem in da se kultura podružblja ne samo v pasivnem, ampak tudi v aktivnem smislu.

Jasno je, da se kulturna politika lahko rojeva le v stalni sintezi najpozitivnejših sil v njej in v potrditvi njenih vrednot, spoštovanju dela in rezultatov. Idealni potrošnik kot tudi ustvarjalec naj bi zato neprestano razvijala čut odgovornosti in presoje, kajti le iz soočenja različnosti je mogoče izluščiti najboljše in najpravičnejše. Prav vprašanje množičnosti pa zahteva veliko skupne volje tako aktivnih udeležencev kot družbenih faktorjev, zato nas ena nadvse uspešna manifestacija v tem pogledu ne sme zaslepiti in uspavati v sicer dolgotrajnejšem procesu.

Zavedati se moramo, da je razvoj vedno naraščanje majhnega. To majuno prihaja v naše vidno polje in se nenehno veča le z našo stalno dejavnostjo. Vsako ustvarjanje, in na tem mestu naj bo v ospredju glasbena dejavnost, je kot odpiranje popka. Ko odpade varovalna kožica, se prikažejo skriti listi, se večajo, večajo in na koncu razkrijejo osrednji cvet. Vse to ni nekaj, česar prej ni bilo, je le nekaj kar me-
nja velikost in obliko ter postane očito.

NEVA MUŽIČ

MED DVAJSET TISOČ UDELEŽENCI SEDMEGA TABORA PEVSKIH ZBOROV, KI JIM JE ČETRTEGA JULIJA V ŠENTVIDU PRI STIČNI GOVORIL SEKRETAR IZVRŠNEGA KOMITEJA PREDSEDSTVA CK ZKJ STANE DOLANC, SO BILI TUDI BORCI CANKARJEVE BRIGADE ...

SLOVESNA OTVORITEV DISPANZERJA ZA BORCE NOV V LJUBLJANI

SKRB ZA BORCE NOV

VOGRSKO JE PRAZNOVALO

SE UTRIPA SRCE UPORA

str. 6

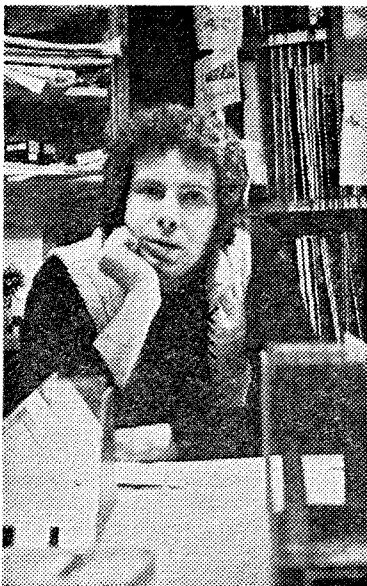
ZAVEST PRIPADNOSTI JE NEUNICLJIVA

str. 7

MLADI DOBIVAJO SVOJE MESTO

str. 14

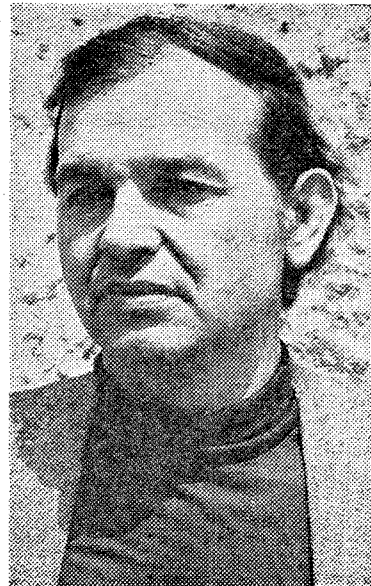
PODELJENE NAGRADE „4. JULIJ“

MARKO MUŠIČ

JANEZ VIPOTNIK

DRAGO TRŠAR

Nepozabno srečanje

Mirno lahko rečem, da naš trud ni bil zaman in vera v boljši jutri upravičena

Leta 1945, po končani vojni, smo prišli domala iz vse Slovenije, mladi in neugnani, tja v skrajni jugovzhodni kot Slovenije, na sedanje območje Lendave. Prišli smo, da družno zgradimo tudi na tem koščku slovenske zemlje novo in lepšo Jugoslavijo. Ne bom se motila, če trdim, da ni bilo lahko, saj je bilo treba vse začeti znova... Ustanavljali smo kmetijske zadruge, pa tako imenovane »simpatizerske krožke« in, kaj bi naštevale! Skratka, treba se je bilo spoprijeti z vsemi težavami, pa je kar šlo, saj smo bili, kot sem že rekla, mladi in neugnani, polni vere v pravičnejši in boljši jutri.

Tako je bilo pred tridesetimi leti in prvič po teh letih smo se nekdanji terenski politični delavci spet srečali in obudili spomine.

Mirno lahko trdim, da naš trud ni bil zaman in vera v boljši jutri upravičena. Res je, da lendavska občina ne sodi med bogato razvite slovenske občine, res pa je tudi, da so njeni občani v teh tridesetih letih marsikaj dosegli. Tega ne trdim kot strokovnjakinja. Toda, če se spomnim, kako je bilo takrat, ko smo začeli in kako je sedaj, potem se verjetno dosti ne motim. Ne morem namreč mimo novih stanovanjskih zgradb, trgovin, varstvenih domov, industrije, dobre povezanosti med slovenskim in madžarskim žitjem — skratka vsega, kar je bilo pred tridesetimi leti bora ma.lo.

Kot sem že omenila, smo se po tridesetih letih prvič zbrali tako polnoštevilno in srečanje je bilo za nas prijetno, nepozabno. Moram poudariti, da so to prijetno srečanje popestrili tako občani kot obmejni vojaki, pa predstavniki družbenopolitičnega in gospodarskega življenja občine, saj so nam na vsakem koraku izkazovali vleko gostoljubnost.

Vsem prav lepa hvala in na svidenje čez pet let v Lendavi!

ZMAGA TIMEC
Kidričeva 9
p. Ljubljana

Kadar mladina nastopa

Resnično je škoda, da predstavniki osnovne šole Zvonka Runka niso videli in slišali svoje pionirje, kako so odkrivali srca za domovino, za Tita

Večer poln nestrpnosti. Dvorana je bila že pripravljena, da sprejme svoje goste, povabljene občane. Na odru so potekale zadnje priprave. V garderobnih prostorih so se stiskali pionirji in mladinci, vsi s tesnobo in vendar z upanjem v srca, da bodo uspeli in pokazali delček tega, kar zmorejo.

V petek, enaindvajsetega maja ob 19. uri, je mladina v domu »Ljubo Sercer« pripravila kulturno prireditev »Večer mladih«. Ker do danes nisem zasledila vesti o tej res lepi prireditvi, sem napisala nekaj vrisov danes, čeprav je od takrat minilo že kar nekaj časa.

Povedati moramo, da je kulturna komisija krajevnne skupnosti »Hinko Smrekar« povabila k sodelovanju vse ustanove, kjer so vključeni v šolsko delo ali vzgojo pionirji oziroma mladinci tega področja.

Tako so za to prireditev prav radi prispevali

svoje programe: gojenci glasbene šole »Franc Šturma«, gojenci Doma železniških šol, učenci osnovne šole »Zvonko Runko«, telovadno društvo »Partizan« iz Spodnje Šiške in ZSMS krajevnne skupnosti »Hinko Smrekar«.

Pester in bogat program je navdušil gledalce in spet se je potrdilo to, da naša mladina ve za svojo pot. Mladi vedo tudi to, da jih široka razvejnost njenega udejstvovanja lahko na takih in še mnogih drugih skupnih akcijah združuje v eno samo veliko družino.

Polna dvorana je navdušeno ploskala vsaki skupini ali posamezniku. Mladi so se drug za drugim predstavljali in nam dokazovali, da se radi oplajajo z lepoto kulture, da se želijo izobraževati in tudi uriti svoje sposobnosti, da so srečni.

Prav to pa nam je tudi zagotovilo, da jih usmerjamo prav!

Prireditvi z res izbranim programom so prisostvovali predstavniki glasbene šole »Franc Šturma«, upravitelji in gojenci Doma železniških šol in telovadnega društva »Partizan«. Resnično je škoda, da tudi drugi predstavniki, med njimi predstavniki osnovne šole Zvonka Runka... niso videli in slišali svoje pionirje, kako so odkrivali srca za domovino, za Tita!

JOZICA ZOROJA
Štefanova 15
Ljubljana

Čestitke uredništvu »TV 15«!

Odmev na »Še pomnite, tovariši« in »Učna ura NOB«

Zelzel bi čestitati uredništvu »TV 15«, ki je v zadnjih številkah objavilo nekaj res dobrih sestavkov.

Predvsem gre za prispevek »Še pomnite, tovariši«. Povedal bi rad, da sem bil pred dvajsetimi leti radijski dopisnik iz Dolenjske in sem bil nekaj pobudnik te oddaje, ki je v vseh teh letih predstavila svojim poslušalcem obilico bogatega in zanimivega gradiva. Zdi se mi prav, da je »TV 15« imenovani oddaji posvetil več prostora, saj sem na obeh srečanjih dopisnikov in sodelavcev »TV 15«, ki sta bili v Novem mestu, dejal, da bi bilo prav pisati o radijski oddaji »Še pomnite, tovariši«.

Se enkrat: lepo in prav je, da se je tovarišica Mužičeva spomnila te oddaje ter bi se ji rad osebno in uredniku zahvalil. »Še pomnite, tovariši« zasluži takšno pozornost, o čemer govori tudi Tomšičeva nagrada, ki jo je oddaja letos prejela.

Dovolite mi, da se še enkrat povrnem dvajset let nazaj, ko sem bil radijski dopisnik iz Dolenjske. Večkrat sem predlagal, da bi v radijski program vključili oddajo, ki bi govorila o naši borbi, revoluciji, narodnoosvobodilnem boju in tako mlademu rodu prenašala svetle tradicije teh dni.

»Še pomnite, tovariši«, katere prvi urednik je bil tovariš Jan, je tako stekla in leto za letom, z vedno novimi prijemi pestrila vsebino in okrog sebe zbirala vedno več poslušalcev. Tako so se začeli na »medeljskih srečanjih« zbirati borci, nekdanji terenski politični delavci in obujati spomine, pa so tudi te oddaje postale prave »učne ure« naše velike zgodovine.

Se predlog: mislim, da bi morala priloga RTV »Delu« redno opozarjati na to oddajo, pa ne samo s suhoparno napovedjo!

Povedal bi tudi, da se je mladina doma Majde Silc iz Smihela pri Novem mestu prav te dni poslovila med seboj in od svojih vzgojiteljev, in sicer s srečanjem ob tabornem ognju, ki so ga pripravili člani naše taborniške organizacije. Škoda, da niste slišali, kako je naša mladina zapela pesem »Tam v gozdu ob tabornem ognju«. Ob tej priložnosti je izšla tudi zadnja številka domskega časopisa, v katerem smo ponatisnili nekatere članke iz »TV 15« — ter še posebej zanimivo

reportažo o našem vizitu v neznanor, ki jo je napisala tovarišica Milena.

Tako odhaja naša mladina na zaslužene počitnice, da bo lahko v jeseni nadaljevala začeto delo, v katerem je prisotno tudi razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij.

MARJAN TRATAR-UCO
p. Novo mesto

Ne damo se preštrevati

Zadnje protestne manifestacije proti preštevavanju slovenskih Korošcev — avstrijska vlada ga namerava izpeljati novembra letos — ki so se je udeležili Slovenci in Avstrijci, med njimi mnogo mladih.

Foto: EDI SELHAUS

Samo, reklam je preveč!

Mislim, da se časnik, kakršen je »TV 15«, ne bi smel ubadati z denarnimi težavami

Danes se tudi jaz oglašam in prosim, da pismo objavite v rubriki »Utrinki in odmevi«.

Spodobi se, da sem kot borec narodnoosvobodilne vojske naročen na »TV 15« in tako me imate med svojimi naročniki že vrsto let. Zelo rad ga prebiram in to vsak teden takoj, ko pride! Imam pa nekaj pripomb. V časniku me predvsem motijo reklame. Vem, da se z reklamami nekaj zasluži. Toda, mislim, da se časnik, kakršen je »TV 15«, ne bi smel ubadati z denarnimi težavami.

Pa še nekaj pogršam in to menda ne samo jaz, marveč predvsem starejši borci, ki ne živijo v mestih, ampak v oddaljenejših krajih. Premalo je pojasnil z novimi predpisi. Tega bi bilo lahko malo več, pa malo manj reklam.

Upam, da zaradi teh pripomb ne boste užaljeni. Enkrat mislim napisati nekaj spominov na življenje v kurirski postaji G 9. Nimam še dovolj podatkov. Ko jih bom zbral, se bom spet oglašil.

IVAN GOSTIC-RADO
Prevoze 48
p. Lulkovica

ODGOVOR UREDNISTVA: Za reklame bi dejali, da so nujno zlo in tu se verjetno žal ne bo kaj dosti spremenilo, skrbno pa bomo prisluhnili drugemu predlogu, kot bomo radi objavili tudi vaše spomine na kurirsko postajo G 9.

LETNA NAROČNINA ODSLEJ 140 DINARJEV

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojske Slovenije je na svoji dvanajsti seji, ki je bila 26. maja letos, med drugim razpravljalo tudi o materialnem položaju »TV 15«.

Poročilo časopisnega sveta »TV 15«, ki je bilo prebrano na seji, predvideva v letošnjem letu 127.000.000 starih dinarjev primanjkljaja!

Gre predvsem za posledice povišanja cen tiskarskih stroškov za 19,5%, stroškov odpreme za 19,5%, ter pobiralnine od 1,25 na 2 dinarja. Vse to nam je, razumljivo, povišalo stroške, ki pa v tej neljubi verigi niso edini. Kakor ste opazili, smo začeli in to nameravamo tudi v prihodnje, izdajati »TV 15« na nekoliko boljšem papirju, ki je (pri kilogramu) za 1 dinar dražji. Tudi premajhna kadrovska zasedba v uredništvu »TV 15« je narekovala zasedbo že sistematiziranega delovnega mesta novinarja — reporterja. Regresa za papir ne bo, za gotovo pa bo manjši tudi priliv sredstev od oglašnih storitev, kar je občutiti že v prvem polletju.

Ustanovitelj »TV 15« je zato sklical dopisno sejo, ki je bila opravljena od 2. do 15. junija letos: od sto članov republiškega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne

vojske Slovenije jih je za povišanje naročnine glasovalo devetindevetdeset.

Glede na to se zviša tudi cena na drobno in sicer od 2 na 3 dinarje, medtem ko bo odslej za naročnike v inozemstvu naročnina 160 dinarjev, letna naročnina za »TV 15« v Jugoslaviji pa 140 dinarjev.

Kot vidite, nam letošnje leto ne kaže preveč rožnate prihodnosti.

Res je, da je breme povišanja stroškov najlaže prevaliti na naročnike, kar pa ni čisto prav, posebno kadar gre za časnik, kakršen je »TV 15«. Toda — obljubljenih sistemskih rešitev še vedno ni, čeprav se o tem veliko govori in razpravlja, tudi obljublja. Dokler pa to vprašanje ne bo rešeno, nam ne preostaja drugega kot podražitev.

Pobiranje naročnine bomo letos opravili že v septembru. Za razliko od prvega polletja boste morali odšteti 40 dinarjev več. Prepričani smo, da boste kljub temu ostali zvesti edinemu borčevskemu časniku v Sloveniji. Sami pa ste verjetno že opazili, da se uredništvu trudi na vse načine, da bi izboljšalo in posodobilo grafično podobo časnika, kot tudi njegovo vsebino. Za dosego tega je potrebno mnogo naporov, pa tudi vašega razumevanja.

7D

Usoda vojne je odločena na bojišču

S kanonom nad točo

V deželi Petra Klepca

Kuhaš kosilo, pa poč!

POPRAVEK

Tiskarski škrt nam jo je tokrat zagodel kar na prvi strani našega časnika: Zapravna številka »TV 15«, ki je izšla 1. julija 1976, je 26 in ne 53, kakor je bilo zapisano! Za napako se opravičujemo.

UREDNIŠTVO

Varstvo udeležencev NOV v pokojninskem in invalidskem zavarovanju

V prejšnjih številkah smo pisali o posameznih področjih varstva borcev NOV in pri tem skorajda zanemarili problematiko pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Danes si bomo podrobneje ogledali to področje in skušali prikazati omenjeno varstvo tako, kot je opisano v analizi varstva borcev NOV in drugih borcev, vojaških invalidov ter drugih zadev iz pristojnosti republiškega komiteja.

Vsekakor gre za pomembno področje varstva, ki mu omenjena analiza namenja temu primeren prostor.

ZAKONODAJA IN DRUGI PREDPISI

Pokojninsko zavarovanje udeležencev NOV in drugih kategorij borcev ureja zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zveznemu zakonu je sledil republiški zakon. Temeljno zakonodajo dopolnjujejo posebni predpisi o imetnikih »partizanske spomenice 1941«, o španskih borcih in o dodatku za borce ter — v republiškem merilu zakona — o starostnem zavarovanju kmetov in o izjemnem priznanju in odmeri starostne pokojnine osebam, ki imajo posebne zasluge.

Pri tem pa ne smemo zamolčati posebne varstva, ki ga imajo udeleženci NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943, ki jim je mogoče glede na bolezensko stanje priznati pokojnino s samo 15 leti pokojninske dobe.

Imetniki »Partizanske spomenice 1941« in španski borci pa imajo pri odmeri pokojnine še večje ugodnosti kot drugi udeleženci NOV. Le tem se odmerja pokojnina v višini 100 procentov od pokojninske osnove iz zadnjih 12 mesecev pred upokojitvijo, če pa je zanje ugodnejše, pa od 100 odstotkov poprečja pokojninske osnove iz 5 ali 10 letnega poprečja, tako kot borem pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943 ali kot drugim upokojevcem.

Od drugih borcev se spomeničarji in španski borci razlikujejo na tem področju varstva še po tem, da se jim pokojnina odmerja sicer po splošnih pogojih, vendar imajo po zakonu pravico do dodatka, ki je enak razliki do 100 odstotkov osebnega dohodka.

Borem pred 9. septembrom leta 1943, oziroma do 13. 10. 1943 kot tudi spomeničarjem in španskim borem, zagotavljajo predpisi tudi najnižjo pokojninsko osnovo in varstveno pokojnino v višini poprečnega osebnega dohodka iz preteklega leta v SFRJ.

REŠITEV KRIŽANKE 126

Vodoravno: KRAPI VELAR ATALA
LOREN IRITIS TIHOST EK TRON
BUTARA OMA AMARENA ODOJEK
NOVOTA KAPITAN INARI KLAME
NEPELA MARA KLAVIR AVALIT
ALI ITAKA ENOTA TI KRAJAC TO-
LEDO IM OSARIJ VAJERIJA INA
RANINA ARARA TAN BIKIN SALO
NAR TR VEDA REFERAT ATACA-
MA NA ROJ

Knjižni nagradi Založbe Borec:
»Na bojni črti osemnajste« prejmeta:

Pavla MARTELJ, uslužbenka, Gozd
Martuljek 57, p. 64282 Gozd Martu-
ljek in

Ivanka STANA, gospodinja, C. mar-
šala Tita 76, p. 64270 Jesenice.

Cestitamo — hkrati z obvestilom,
da bosta nagrajenki prejeli knjižno
nagrado po pošti.

REŠITEV KRIŽANKE 127

Vodoravno: ASTRID MARIKA
AMATER ROSA BETI MENART
STARKA ODA ARAL KARIATIDA
NOVAK ATEST KAKI JJ SOSED
LAKAJ OSE POLA PRARASTLINA
AKVARIJ MAJE PP ROLETA A SE-
RAK KLAN ODSREL KE VOLI
KALA OVAL ONATAS PIZAMA REK
ASIR VG MANIPEL BRAKADA AA
ARAS

To pot bosta knjižno nagrado »Na
bojni črti osemnajste« prejela od
Založbe Borec:

Cvetko SMOLIC, »Žito«, Smartin-
ska 154, p. 61000 Ljubljana in
Nada LAMUT, Na jami 1, p. 61000
Ljubljana.

Borem v naši republici je z republi-
skim predpisom izjemoma zagotovljena po-
kojninska osnova v višini poprečnega oseb-
nega dohodka v preteklem letu v republi-
ki. S tem borci dobijo za približno 15 od-
stotkov večjo najnižjo pokojnino kot nji-
hovi tovariši v republikah in pokrajinah.

POVEČANJE GLEDE NA DATUM VSTOPA

Vsem borem NOV, ki so vstopili v NOV
do konca vojne in so izpolnili pogoje za
pridobitev starostne ali invalidske pokoj-
nine, nimajo pa še polne pokojninske do-
be, se odmerjena pokojnina poveča za 60
odstotkov, če so vstopili v NOV do konca
leta 1943 in za 30 odstotkov, če so vstopili
v NOV do konca leta 1944, za 10 odstotkov
pa borem, ki so vstopili v NOV do 1. ja-
nuarja 1945. Tako povečane pokojnine pa
nikakor ne smejo znašati več kot 85 odstot-
kov pokojninske osnove.

S temi povečanji doseže polno pokojni-
no (85 odstotkov pokojninske osnove) bor-
ka pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. z 18
letih pokojninske dobe, borec pa z 20 leti.

IMETNIKI PARTIZANSKE SPOMENICE

Glede imetnikov spomenice moramo
omeniti še novost in sicer, da je Izvršni svet
skupščine SR Slovenije na 6. seji dne 4. mar-
ca 1975 sprejel sklep, da se vsem tistim, ki
imajo manjšo pokojnino od 4000 din, do-
deli iz republiških sredstev razliko v po-
kojnini tako, da bo imel vsak »spomeničar«
v Sloveniji najmanjšo pokojnino 4000 din, v
letu 1976 pa z valorizacijo 4810 din.

Takšna izjemna pokojnina je bila dode-
ljena 400 spomeničarjem. Omenjeno ugod-
nost uživa tudi 30 svojcev spomeničarjev,
ki se jim dodeljuje pokojnina v odstotku,
kot velja za družinske pokojnine.

ŠPANSKI BORCI

Opisani akciji za izboljšanje pravic iz
pokojninskega in invalidskega zavarovanja
so se pridružili tudi španski borci, ki so
prek sekcije španskih borcev zahtevali ena-
ko ugodnost, kot so jo dosegli imetniki
»Partizanske spomenice 1941«.

V preteklih letih se je upokojilo veli-
ko razmeroma še mladih borcev. Dne 1. ja-
nuarja 1975 je bilo upokojenih skupaj 57.789
udeležencev NOV, od tega starostnih 31.939,
invalidskih 14.042 in družinskih 11.778. Za-
radi boljše primerjave si oglejmo sledeče:
Istega dne, to je 1. 1. 1975 je bilo v Slo-
veniji upokojenih skupno 197.623 občanov,
med katerimi je bilo 29 odstotkov upokoje-
nih borcev.

POMANJKLJIVOSTI SISTEMA

Sistem upokojevanja borcev NOV vsebu-
je nekatere nepravilnosti, o katerih bo v
prihodnje potrebno razmisliti. Starostno
upokojeni borci s polno pokojninsko dobo
se namreč ne morejo ponovno redno zapos-
liti, kljub njihovi želji. Gre namreč za ti-
ste borce, ki so se jim razmere po upo-
kojitvi spremenile, to je poslabšale.

Ti borci se sicer lahko zaposlijo tako
ali drugače, pokojnini pa se seveda ne mo-
rejo odreči. Udeleženci NOV, ki bi se po
upokojitvi radi zaposlili, ne morejo doseči,
da bi jim delovno dobo pristeli k pokoj-
ninski dobi in bi jim po dokončni upoko-
jitvi določili novo pokojninsko osnovo.

Ponovno se lahko zaposlijo tisti borci,
ki so bili upokojeni preden so izpolnili pol-
no pokojninsko dobo, s pogojem, da se od-
povedo pokojnini. Tem borem se ob do-
končni upokojitvi delovni dobi seštejeta in
se jim tako določi nova pokojninska osno-
va.

(V prihodnji številki bomo nadaljevali s
prikazom stanja na področju pokojninske-
ga in invalidskega zavarovanja v smislu
specifičnih borcevskih vprašanj. Sprego-
vrti bomo o pokojninah, ki so odmerjene
od najnižje pokojninske osnove udeležencev
NOV pred 9. 9. 1943, oziroma do 13. 10.
1943 in o pokojninah in varstvenem dodat-
ku kmetov borcev.)

Pripravil:
ANDREJ SKALERIČ

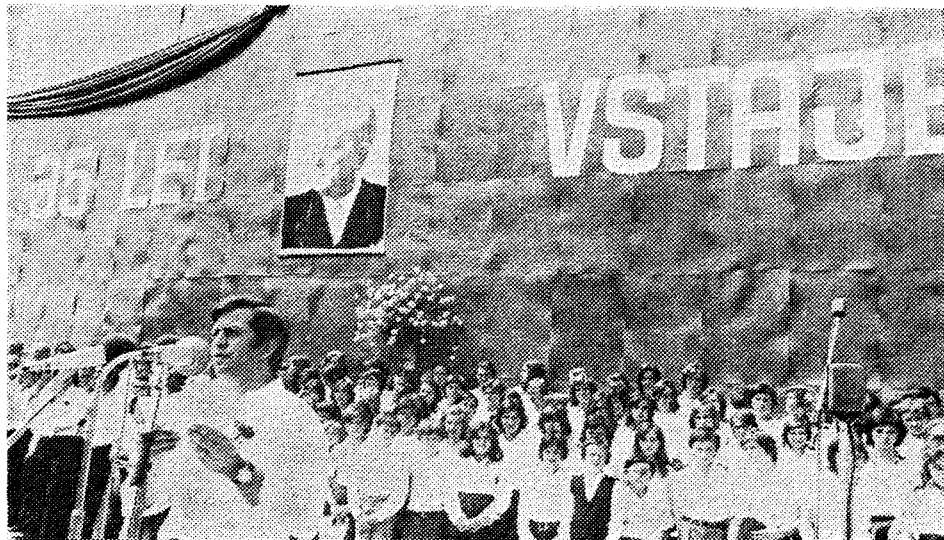

Osrednji dogodek proslave dneva borca, ki so ga letos v domžalski občini proslavili še posebno slovesno, je bilo odkritje doprsnega kipa narodnemu heroju in komandantu 14. divizije Jožetu Klanjšku-Vasji, lahko pa bi to slavje minule nedelje imenovali tudi enega najlepših praznovanj četrtega julija v Sloveniji.

Gostoljubnost, znana že iz narodnoosvobodilnega boja, ko se je Moravska dolina razdajala za trpinčeno domovino, je bila tokrat samo še enkrat potrjena.

Bilo je to nepozabno srečanje borcev 4. operativne cone, nekdanjih terenskih političnih delavcev in krajanov domžalske občine, ki so se ga udeležili tudi predstavniki postojnske garnizije, katere pripadniki so nadaljevalci svetlih tradicij narodnoosvobodilnega boja; srečanja so se udeležili tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, članica sveta federacije Lidija Sentjurčeva in Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

Na fotografiji: doprsni kip narodnega heroja Jožeta Klanjške-Vasje, delo akademskega kiparja Julijana Renka, je odkril narodni heroj in predsednik ZZB NOV Domžale Franc Avbelj-Lojko, ki je bil tudi slavnostni govornik.

Letošnji dan borca in petintrideseto obletnico vstaje jugoslovanskih narodov so v mariborski občini proslavili z občinsko proslavo v Pesnici pri Mariboru, ki jo je pripravilo deset krajevnih skupnosti v bližini avstrijsko-jugoslovanske meje v Jelenčah.

Najprej so pripadniki civilne zaščite, teritorialne obrambe in JLA ponazorili zasedo, kakršno je okupator 2. avgusta 1944. leta postavil Marjanu Bantanu-Stojanu, sekretarju mariborskega okrožnega komiteja SKOJ.

Slavnostni govornik na osrednji slovesnosti je bil Milan Kučan, sekretar republiške konference SZDL Slovenije, v kulturnem programu pa so sodelovali: godba na pihala iz Ceršaka, moški pevski zbori iz Pesnice, Svečine in Sentilja, mladinski pevski zbori osnovnih šol Pesnica, Sladki vrh, Sentilj, Veljka in Zgornja Kungota recitatorji kulturno-umetniških društev iz Jarenine, Pesnice, Sladkega vrha in Svečine.

Zatem je Sergej Kraigher, predsednik predsedstva SR Slovenije, odkril spomenik Marjanu Bantanu-Stojanu in ga izročil v varstvo ZB Pesnica, spominsko ploščo pa so odkrili tudi na Šabetovi domačiji v Gačniku in sicer predstavniki Lackovega odreda.

Udeleženci proslave dneva borca mariborske občine so poslali zveznemu sekretarju za zunanje zadeve protestno pismo z željo, da ga posreduje republiki Avstriji. Tekst: DRAGO MIKLAVEC

Kljub veliki želji — nismo uspeli

Spomladi leta 1943 je Gorenjski odred štel že več kot 1200 borcev. Zaradi tako velikega števila borcev je glavni štab NOV in POS Slovenije junija leta 1943 ukazal štabu 2. operativne cone Gorenjske, da iz Gorenjskega odreda sestavi Gorenjsko brigado, nov Gorenjski odred in samostojni Ko-roški bataljon.

TAM POD PRTOVČEM

Borci Gorenjskega odreda so se 10. julija zjutraj zbrali na zbornem mestu nad Prtovčami. Takrat sem bil v Jelovškem bataljonu in tistega dne smo bili na severnih obronkih Jelovice. Dne 9. julija zvečer smo krenili proti že omenjenemu zbornemu mestu in prispeli tja zgodaj zjutraj, kjer smo se sestali s Kranjskim bataljonom, preko dneva pa sta se nam pridružila še Dražgoški in Selški bataljon.

Komandant 2. operativne cone Gorenjske Pero Popivoda me je takrat postavil za komandanta združenih bataljonov in dobil sem nalogo, da jih v prihodnji noči vodim preko Selške doline v Davčo. Dne 11. julija smo že bili v Davči in razporedili smo se po vaseh Marinkovec in Speh. Tega dne sta v te kraje prispela še Poljanski in Loški bataljon Gorenjskega odreda. Tako je bilo zbranih v Davči šest bataljonov Gorenjskega odreda, iz katerih smo izbrali 500 borcev za brigado. Mimogrede velja omeniti, da je število borcev Gorenjskega odreda tako hitro naraščalo, da vsem ni bilo mogoče preskrbeti orožja. Prav iz tega razloga je bilo mnogo neoboroženih borcev poslanih na Dolenjsko, kjer so se priključili tamkajšnjim brigadam.

PREIMENOVALI SMO SE V 7. SNOUB FRANCETA PREŠERNA

Dne 12. julija leta 1943 so se v brigado zbrani borci šli na vrtu pred Špehovo hišo. Komandantu druge operativne cone sem predal raport, politični komisar cone, Jože Brilej-Boiko pa je predal ukaz štaba 2. operativne cone Gorenjske o ustanovitvi VIII. Slovenske narodnoosvobodilne udarne brigade Gorenjske. Brigada je po dveh mesecih od ustanovitve spremenila ime in se preimenovala v 7. SNOUB »Franceta Prešern«. Z ukazom o imenovanju brigade sem bil postavljen za komandanta brigade, za političnega komisarja pa so imenovali Ivana Frankota-Iztoka iz Škofje Loke.

Z imenovanjem vseh nas na omenjene dolžnosti je rastla tudi obljuba, da bo boj s sovražnikom srdit in neizprosno. S tem, ko so me tovariši izbrali za komandanta, so mi izkazali veliko zaupanje. Zato sem se zavedal, da bom moral svojo dolžnost opravljati preudarno in vestno. Zavedal sem se tudi, da so moje odločitve lahko usodne za življenja mnogih izmed 500 borcev, katere sem vodil v boju proti okupatorju, čeprav me je večkrat postalo strah in ni sem vedel ali bom kos veliki nalogi. Star sem bil šele 24 let in večjih izkušenj nisem imel. Vedel sem, da mi bodo pri tako odgovorni nalogi pomagali borci sami, predvsem pa komunisti, ki jih je bilo v brigadi več kot 250.

Zaupanja v njih pa nisem izgubil nikoli.

Borci novoustanovljene brigade so vedeli, da so brigade udarna moč partizanske vojske in zadovoljstvo v njih je naraščalo, kljub temu, da so vedeli, da so napori v brigadah veliko večji kot v odredih.

Ustanovitev brigade smo seveda tudi proslavili z mitingom, ki smo ga organizirali pri Marinkovcu v Davči.

EDINI CILJ — OSVOBODITEV TALCEV

Dne 13. julija smo v brigadi izvedli še zadnje organizacijske ukrepe. Tega dne je brigadni štab prejel obvestilo, da nameravajo Nemci 15. julija pri Dolenji vasi v Selški dolini, kjer je pred nekaj dnevi Selški bataljon napadel dva nemška kamijona, ustreliti dvajset talcev, med katerimi je bila večina ujetih partizanov.

Po ukazu štaba so borci krenili proti Martinjem vrhu in prispeli tja 14. julija zjutraj. Ta dan so počivali.

Štab Gorenjskega odreda nad Prtovčem pod Ratitovcem maja 1943. leta. Na fotografiji (od desne proti levi): komandant Franc Biček-Bruno, namestnik komandanta Stane Kersnik-Jelovčan, pomočnik politkomisarja Stane Bizjak-Kostja, politkomisar Evgen Matejka-Peme in štabni kurir.

Intendant je z borci prvega bataljona odšel po hrano, starešine pa so odšli na izvidnico k Dolenji vasi, z nalogo pripraviti načrt napada na Nemce in s tem seveda rešiti talce. Predvideli smo, da bo brigada ponoči zasedla položaje in zjutraj napadla Nemce.

Dogodki pa žal niso potekali tako kot smo pričakovali oziroma predvideli.

Ko sem se zjutraj sprehajal pred Magušarjevo hišo in razmišljal o izvidnici in načrtu za borbo, je prišel nek fantič, star morda osem ali deset let. Stopil je pred me, pozdravil s pestjo in rekel: »Pošilja me mama, ki mi je rekla, da bodo talce streljali danes in ne jutri!« Obstal sem kot okamenel. Kmalu za tem sem stopil v hišo Magušarjevih in vprašal, ali fant poznajo in — ali mu je verjeti ali ne. Ko so mi

odgovorili, da govori resnico, sem sklenil kar se da hitro ukrepati.

Kurirja sem poslal z nalogo poklicati na zborni mesto borce 2. in 3. bataljona.

Celemu štabu sem pojasnil nastali položaj. Povedati je treba, da je do tedaj vedelo za našo nalogo samo nekaj tovarišev v štabu in sicer zaradi konspiracije.

ŽAL SMO PRISPEDI PREPOZNO

Ko sta prispela oba bataljona, sem se s komandantom Albinom Drolcem — Krtino in Otom Vrhuncem — Blažem, zelo hitro sporazumel o nadaljnjem delovanju v spremenjeni situaciji. Edini cilj je bil rešiti talce, zato smo morali hitro ukrepati.

Sestavili smo kolono s 3. bataljonom na čelu in seveda tudi predhodnico. V teku smo krenili preko Ojstrega vrha proti Dolenji vasi. Kar neverjetno je bilo videti borce teči vso pot tako hitro, saj so bili zaradi zadnjega pohoda zelo utrujeni. Volja in upanje, da morda le rešijo soborce, jih je gnala v še hitrejši tek.

Zgodilo se je, da je predhodnica v bližini Stirpnika padla v sovražnikovo zasedo, ki pa so jo borci 3. bataljona hitro prepoznali. Nemci so tako tekli pred nami in nam takorekoč kazali pot do mesta, kjer so namestili streljati talce. Vso pot smo z njimi streljali, ubili pa nismo nikogar. Mnogi med njimi so izgubili kape, eden pa celo pišto.

Nemci so na hribu nad krajem, ki je bil določen za streljanje talcev, postavili »strelno črto« za obrambo pred morebitnim napadom partizanov. Ko so pred nami beželi Nemci prišli do omenjene črte, se niso ustavili, temveč so tekli naprej. Ta dogodek je vnesel med Nemce v »strelski črti« zmedo in ko so zagledali še nas, so začeli bežati.

Ob robu gozda smo zagledali postreljene talce... in v trenutku smo vsi obstali. Sovražstvo se je v nas stopnjevalo in zagnali smo se nad sovražnika. Le-ta se je po zmedbi, ki je nastala v njihovih vrstah, hitro uredil, in morali smo se umakniti. Kmalu za tem se jim je pridružilo še letalo in celotna brigada se je morala umakniti.

V spopadu so Nemci izgubili 16 mož, mi pa smo izgubili enega borca, dva pa sta bila ranjena; med ranjenimi sem bil tudi sam in od treh krogel, ki sem jih dobil iz nemškega mitraljeza, imam dve še vedno v telesu.

Od brigade sem se moral zaradi dobljenih ran posloviti, borci pa so nadaljevali kravavo pot preko Zirovskega vrha na Dolenjsko.

Ko sem kasneje razmišljal o teh borcih, večkrat nisem mogel verjeti tej neverjetno veliki želji, prisotni prav v tem boju.

IVAN JAVOR — IGOR

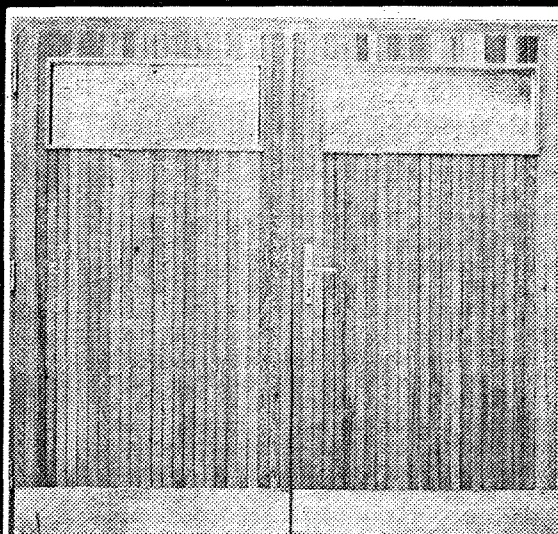
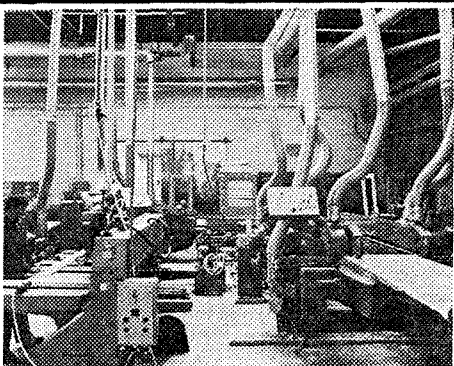

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

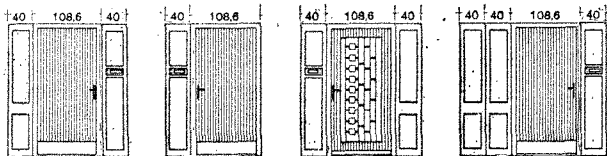
Kaže, da je ta fotografija nastala leta 1943. Daroval jo je tovariš Lipar. Kdo ve povedati kaj več o njej?

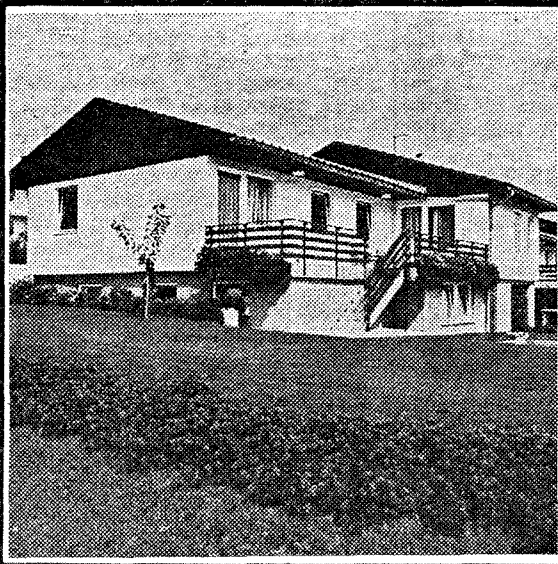
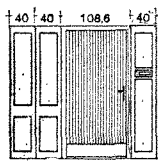
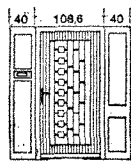
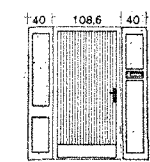
V številki 22, z dne 6. junija 1974 smo objavili fotografijo z vprašanjem, v zvezi s katero nam je sporočil tovariš Tone Lesjak iz Ljubljane naslednje: Na sliki je tovarišica Ančka Hafner, komisar Dolenjskega odreda; na sredini je videti kapetana Janeza Majnika-Džemsa, na levi strani slike pa je tedanji kurir odreda Tone Lesjak. Posnetek je bil napravljen v Kresniških Poljanah, verjetno pred Slatnerjevo domačijo, v času med 20. in 23. junijem 1943, ko je tovarišica Ančka šla na razgovor v štab Kamniško-zasavskega odreda, Džemsa pa je odhajal na novo dolžnost v 4. operativno cono.

TV-15 VAŠ TOVARIŠ

SESTAVIL: KOPRIVSEK	KAREL JUG		
	DALMATIN. Z.IME		
ST.RIMSKI POZDRAV			
OSEBA IZ 'MAHAB- HARATE'			
JUSTIN			
P.S.			

RISAL J.K.	KRAJ PRI LJUBLJANI	PREBIVAL. ISTRE	STANE PRETMAR			RIMSKA 4 ODILE VERSOIS		BOLGARSKI HOKEJIST									MINERAL Z URALA	BIVŠI SOV. POLITIK	JELOVICA
SISAK			CEBELJI SAMCI KLICNO SEME					ASTATIN			MAŠ OTOK BORBA								24 UR
NAGLASHNI ZNAK								DVOŽIVKA RJAV KONJ					NACIJA						
GORNJI DEL SOBE						REKA V FRANCIJI CETINJE				IMPERIA ST.JAPONS. MESTO			ROMAN CHATEAU- BRIANDA RADIJ						
TROJKA							OKAMNELA SMOLA JADRNIKA							IZRAELSKI POLITIK SESTI TOM					
PRISTAŠ RASIZMA							JAKA AVSIČ		ORNAMENT SEIDEL						IVAN TAVČAR LETVICA			NATRIJ	
OS.ZAIMEK								ZAPREKA					BEETHOVNOVA SINFONIJA	TUJE M.IME ZAPESTNIK PRI SRAJCI					
							SIBIRSKI VELETOK				NAŠA TOVARNA					VALJEVO			
							SRBSKO M.IME		TV-15		VEČANJE RAZLIČNI ČRKI					MLAD KONJ	NAŠ DIRIGENT	Z.IME	

JELOVICA — lesna industrija iz Škofje Loke je danes pravi lesni velikan. Zelo uspešno gospodari, kar po svoje potrjuje tudi podatek, da naredi kar 25 odstotkov slovenskega in 12 odstotkov celotnega jugoslovanskega stavbnega pohištva. Ob tridesetletnici svobode so v svoj almanah zapisali »70 let tradicije, 20 let razvoja«.

Pred vami je nagradna križanka tega velikana naše lesne industrije. Tudi za JELOVICO velja 12. julij 1976, ko bomo odprli pismenske ovojnice z označbo »Jelovica 129« in izžrebali dva reševalca, ki bosta imela pravilno rešeno nagradno križanko.

Nagrade so enake kot pri Beti, Metlika. Spretnim reševalcem ne bomo vzeli preveč časa navkljub temu, da že vročina pritiska in se bo marsikdo podal v hlad, ali že odpravljaj na dopust.

uredništvo in uprava

Nagradna križanka Jelovica 129

Prüfung in Inne

Poklio

točen naslov stanovanja

JELOVNICA

Še utripa srce upora

Vsa vas je sodelovala s prireditelji. Ze 3. maja je bila prva udarniška akcija, ki so se pozneje vrstile druga za drugo z eno samo željo, da bi uredili spominsko okolje.

Najbrže je to edina vas, ki se lahko ponaša s spominskim parkom. Ta leži na vrhu grička okrog spomenika, ki je posvečen enainsemdešetim padlim domačinom. Na trati sredi zimzelenega rastišja je bil zdaj odkrit še en spomenik: med tremi poldrugi meter visokimi konzolami iz kraškega kamna, starimi nekaj stoletij (saj so ostank nekdanje graščine), so položili bronasto ploščo z napisom, ki pove, da je bila v tem parku 12. septembra 1943 ustanovljena Goriška brigada. Viti jo je dal pokrovitelj, podjetje Gostol iz Nove Gorice. Novi spomenik s svojo izvirno in estetsko izvedbo še posebej poudarja lepoto okolja. Na osnovni šoli ob začetku parka so hkrati odkrili marmorno ploščo, ki pove, da je bil tam ustanovljen prvi krajevni narodnoosvobodilni odbor. Prav nasproti tega obeležja pa je videti že dolga leta spominsko ploščo, ki opozarja, da je bil tam ustanovljen Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko Primorje.

V znani partizanski vasi Vogrsko so praznovali dan borca. Odkrili so spominski obeležji in razvili prapor ZB NOV, na predvečer praznika pa odprli razstavo publikacij založbe Borec.

Minulo soboto so predstavniki naše založbe odkrili razstavo svojih knjig. V šoli in pred njo se je zbralo mnogo ljudi. Tovariši iz Ljubljane so bili prijetno presenečeni ob pogledu na tolikšno število navzočih krajanov, posebno mladincev. Po krajšem nagovoru predstavnice prirediteljskega odbora prof. Vere Žižmondove, je direktor založbe Vladimir Kavčič poudaril pomen književnih in zgodovinskih del, ki obravnavajo tematiko NOB, domači pevske zbor pa je zapeel nekaj pesmi. Prav ganljivo je bilo videti med njimi več mladih tovarišev, ki so komaj pol ure prej še hoteli posipati poti po parku! Veliko število navzočih ob otvoritvi in obiskovalcev naslednjega dne dokazuje, kako živo in kako globoko ukoreninjena je partizanska tradicija med njimi.

Na glavni slovesnosti je spregovoril član Republiške konference SZDL in partizanski prvoborec, domačin Julij Beltram. Spomnil se je neponovljivih dogodkov iz septembra 1943, ko je italijanska vojska odlagala orožje. Pokojni France Bevk je po prvem srečanju s to vasjo takole zapisal svoje vtise:

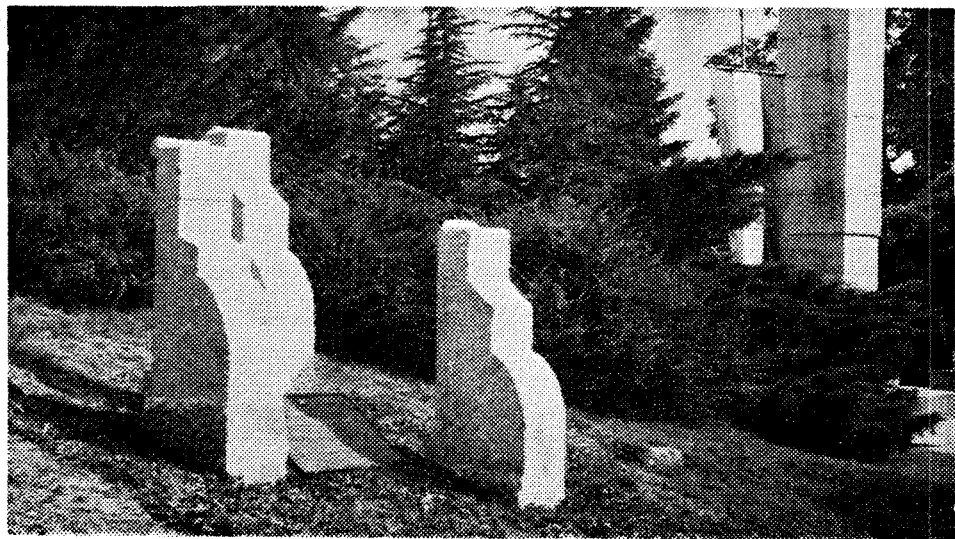
»Tiste dni je bilo Vogrsko kot pisano vojno taborišče. Redkokdaj je v kaki slovenski vasi tako živo utripalo srce upora. Novodošli borci so se preoblačili ob velikih kupih zaplenjenih italijanskih uniform. Pod rokami žena in deklet so nastajale čepice z rdečo zvezdo. Po vsej vasi so stale vrste novih borcev; urejali so jih starejši partizani, ki so čez noč postali komandirji...«

Še dandanes ni mogoče oceniti daljnosežnih posledic oboroženega boja primorskih Slovencev proti fašizmu. V tem boju je rasla NOV in nastajala nova ljudska oblast. KPS in KPJ pripada posebno mesto v tej zgodovinski prelomnici kot pobudniku in organizatorju osvobodilnega boja. V letih, ko je vsa Evropa ležala na tleh in ko so Hitlerjeve čete stale pred Stalingradom, so imeli naši borci nezlomljivo vero v lastno moč. Kapitulacija fašistične Italije jim je prinesla prve sadove vztrajnega boja. V množičnem razoroževanju in hkrati v množičnem oboroževanju je nastala Goriška brigada, ki je imela namen braniti osvobojeno Vipavsko dolino in Goriško. Tako je nastala goriška fronta, ki še dandanes simbolizira obrambo pred sovražnimi silami, ki so desetletja prinašale od zapada zlo in zatiranje. Kljub temu pa se naše ljudstvo ni maščevalo nad pripadniki sovražnikove vojske. Nasprotno, ponujali so jim možnost, da se vključijo v boj proti resničnemu sovražniku. Na žalost je bil odziv majhen. Na Vogrsko je prišel le bataljon italijanskih delavcev iz Tržiča. Iz te enote se je pozneje razvilo več italijanskih brigad, ki so se bojevale v sklopu našega 9. korpusa.

Med najpomembnejšimi dogodki tistih dni je omenil tudi izvolitev prvega krajevnega narodnoosvobodilnega odbora in odposlancev za Kočevski zbor, dni, ko je ljudstvo neposredno prevzelo v svoje roke usodo domačega kraja.

Govornik je nato poudaril, da v povojni graditvi naše družbe naglo izginjajo razlike med nami in drugimi evropskimi narodi, ki so se v preteklosti lahko razvijali na naš račun. V boju za premagovanje takšnih razlik pa smo storili tudi mnogo napak in marsikaj smo zanemarili. Toda teh ne bo težko odstranjevati, če bomo dosegli angažiranje v družbeni dejavnosti vsakega izmed nas. Tisto, kar nam pomeni samoupravnega socializma, bomo dosegli, če bomo solidarno in tovariško reševali probleme, ki se pojavljajo v življenju in če se bomo zgledovali po ljudeh, ki niso vsiljevali svojih interesov družbeni skupnosti.

Govoru sta sledili odkritji novih spominskih obeležij, predstavnica založbe Borec je izročila novi prapor predsedniku

Tri kamnite balkonske konzole, ki so ostanek srednjeveškega gradu, simbolizirajo partizansko samoniklost in povezavo starega z novim. Na bronasti plošči piše, da je bila na tem mestu 12. 9. 1943 ustanovljena Goriška brigada, ki se je borila na goriški fronti.

Založba Borec je prevzela pokroviteljstvo nad praporom ZB NOV, ki ga je izročila krajevni organizaciji predstavnica delovne skupnosti.

ZB NOV, delegacija borcev iz Doberdoba pa je položila pred spomenik venec. V kulturnem sporedu sta sodelovala pevski zbor in godba na pihala, dve mladinki pa sta recitirali priložnostni pesmi.

Ni treba posebej poudarjati, da je bila navzoča velika množica poslušalcev in gostov, med katerimi je bil tudi dr. Joža Vilfan in tudi tega ne, da bo tovariško srečanje vsakomur ostalo v spominu.

Posebno pohvalo zaslužijo mladinci in mladinke, ki so z mnogo truda in ljubezni poskrbeli za izvedbo pripravljanih del. Njihovi očetje so lahko ponosni, da je partizanska solidarnost tako živo ukoreninjena.

Ta mladina bi lahko bila deležna čim večje pozornosti s strani družbenopolitičnih organizacij novogoriške občine (katerih predstavnikov ni bilo videti na tej pomembni prireditvi). V spominskem parku, v zares edinstvenem okolju, je tudi prostor za zabave, ki bi ga lahko z malo denarja preuredili za letno gledališče. V njem bi lahko nastopale amaterske skupine iz vse občine. Tako bi ostal vedno živ spomin na slavno preteklost.

Praznika, kakršen je bil minulo nedeljo v tej prijazni partizanski vasi, na Vogrskem že dolgo ni bilo.

POLDE VRBOVSEK

S SLOVESNE OTVORITVE DISPANZERJA ZA BORCE V LJUBLJANI

Skrb za borce NOV

»Za vsakega zdravnika mora biti čast zdraviti borce, kot je bila čast in dolžnost partizanskih zdravnikov zdraviti ranjene partizane,« so bile besede, s katerimi je slavnostni govornik Vinko Hafner, sekretar komiteja mestne konference ZKS Ljubljana, zaključil svoj govor in pozval prisotne, da si ogledajo prostore novega dispanzerja za borce NOV v Ljubljani pri kliničnem centru dr. Petra

Držaja v Šiški, ki ga je slovesno odprl generalpolkovnik in narodni heroj Rado Pehaček ter pri tem dejal: »Izredno počaščen, z velikim zadovoljstvom ter zadoščenjem, sem odprl ta dispanzer, ki je ponovni dokaz, da družba razmišlja o borcih ter ima zanje razumevanje.«

Slovesne otvoritve dispanzerja, ki je bila združena s praznovanjem dneva borca, so se udeležili še mnogi dru-

gi vidni predstavniki družbenopolitičnega življenja in zdravstvenih ustanov ter med njimi Janko Rudolf, predsednik RO ZZB NOV Slovenije; v kulturnem programu, ki je sledil slavnostnemu govoru, so nastopili pevci partizanskega pevskega zbora Ljubljana in igralec Franček Drogenik.

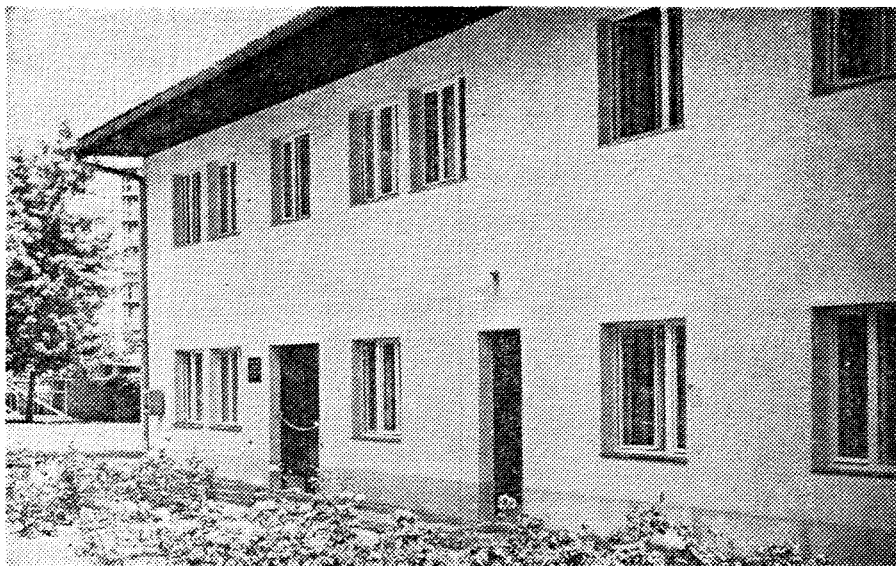
Naj ob koncu zapišemo še besede, ki jih je tovariš Vinko Hafner v svojem govoru še posebej podčrtal:

»Zdravstveno varstvo borcev je ena najpomembnejših oblik družbene skrbi za borce, ki se je razvijala v skladu s potrebami borcev ter stvarnimi možnostmi družbe. Po vojni smo bili mladi in zato so bile potrebe manjše. Zdaj pa, ko se posledicam vojne in povojnih naporov pridružuje še sta-

rost, postaja zdravstveno varstvo ena temeljnih potreb.«

(V eni prihodnjih števil bomo skušali našim bralcem podrobneje predstaviti naloge dispanzerja, opozoriti pa moramo, da delo v letem še nekaj časa ne bo steklo tako, kot so predvidevali in sicer zaradi objektivnih okoliščin — pomanjkanja zdravstvenega kadra in drugo. Imenovane težave so seveda prehodnega značaja in bodo kmalu premagane, usluge novega dispanzerja za borce NOB ki deluje v okviru kliničnega centra dr. Petra Držaja v Šiški, pa bodo tako kmalu na voljo vsem, ki bodo prišli tja z napotnico svojega zdravnika.)

Foto in tekst: Andrej Skalerič

Prostori novega dispanzerja za borce v Ljubljani pri kliničnem centru dr. Petra Držaja v Šiški

Slovesne otvoritve dispanzerja za borce NOV v Ljubljani sta se med drugimi udeležila tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič in Vinko Hafner, sekretar komiteja mestne konference ZKS Ljubljana; prvi z desne je dr. Kolenc, ki mu je zaupana skrb nad novim dispanzerjem za borce.

Pozornosti vredno gradivo

Delavska univerza in matična knjižnica A. T. Linhart iz Radovljice sta v okviru tedna Komunistične priprave v dvorani radovljiške graščine izredno zanimivo in lepo urejeno razstavo marksistične družboslovne literature, ki obsega nad 330 izvodov knjig in brošur. Zbirka, ki jo je uredil sekretar aktivna poverjenikov Komunistična Milan Baloh, je razdeljena v tri dele po kronološkem zaporedju razvoja marksistične misli. V prvem delu so na ogled prevodi del klasikov marksizma, med drugim Marksov Kapital v treh delih, Engels Antidüring, nadalje Manifest komunistične stranke, dela Plehanova in drugih.

Drugi del je posvečen nadaljnjim oblikovalcem marksistične ideologije predvsem bogati zbirki Lenina ter zapisi o Leninu z najnovejšo knjigo Britovska Boj za Leninovo zapuščino.

Najobsežnejši je tretji del, v katerem je predstavljena marksistična izdajateljska dejavnost v jugoslovanskem prostoru ter dela jugoslovanskih klasikov marksizma. Na ogled so zbirke o politični zgodovini Slovencev in drugih jugoslovanskih narodov v skupnem boju za socialno osvoboditev, Kardeljeva znanstvena dela in življenjepisni spisi o revolucionarnem delu predsednika Tita. Slede dela Tita, Kardelja, Kidriča, Zihlerja, Vidmarja in drugih domačih avtorjev. Zlasti velja opozoriti na dokumentarne spise, ki za večino prvič predstavljajo revolucionarno vlogo radovljiškega rojaka Füstera, ki je najbrže edini Slovenec, če ne tudi Jugoslovčan, ki se je osebno poznal in sodeloval s Karlom Marxom. Na dokumentih zasledimo njegov lastnoradni podpis zraven Marxovega.

Razstava je vzbudila pozornost tudi zaradi izredno pestre zbirke študijskega gradiva, ki bo v prihodnje na voljo študirajoči mladini, predavateljem in vsem ukaželnim bralcem, prav zato danes, čeprav nekoliko pozno, nanjo tudi opozarjamo.

JR

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

LE ČEMU BI VZDIHOVALI

Čemu bi vzdihovali, tožili za nami, saj padli smo za sončno, zlato dobo.

Mi bomo ostali, v vas bomo živeli in v vsakem listu, reki, gori, travniku, potoku, vsem, vsem... ker smo vse tako ljubili.

Naša zemlja, krvaveča in cveteča, to smo mi, to je naša sreča, da nismo v prazno se razdali, ali morda tujcu se celo prodali. Saj se veter smeje, cvetje nam oznanja, živi, ne žalujte, bliža se svoboda, pred nami nov rod že vstaja.

Golezen, julij 1944
LJUBA SKORUSEK

TUDI VI
DOPIŠUJTE
V NAŠ ČASNIK

Marko Munih je vodil zbor polnih deset let. V času njegovega vodstva je zbor dosegel najvišjo umetniško raven in gostoval doma in na tujem. Kot pravi sam, »mi je vsa ta leta ostalo najbolj v spominu to, da sem delal s pravimi glasbenimi entuziasti, ki so z veliko poštrevnostjo študirali najzahtevnejše kompozicije z močno zavestjo, da to dolgujejo slovenski glasbeni kulturi.

Zavest pripadnosti je neuničljiva

Ob trideseti obletnici zbora Toneta Tomšiča in petdeseti njegovega predhodnika

Stal je šesti z leve v drugi vrsti. Tone Tomšič. To je bilo mnogo let pred vojno, 1926, kamor segajo tudi začetki predvojnega Akademskoga pevskega zbora. Njegova pesem je živela do leta 1942, ko je Osobodilna fronta razglasila protestni kulturni molk. Kljub temu je delo zbora pomenilo za takratno slovensko kulturo, še posebno na področju zborovskega petja, se pravi ne samo na reproduktivnem, temveč tudi ustvarjalnem polju, ogromno. Zborovsko petje, ki je bilo takrat na Slovenskem sicer v ospredju, je doseglo vrh prav z Akademskim pevskim zborom. Tedaj je bil storjen temeljni korak v odnosu do umetniških nazorov kot tudi v konceptu programske nujnosti, ki je zajemala iz sodobne stvarjalnosti, z delno naravnostjo v preteklost, predvsem pa poudarjala slovensko ljudsko izročilo. S svojimi kvalitetai je zbor odločilno posegel v tedanje glasbeno življenje.

Se simboličnejšo vlogo pa je zbor opravil tik pred drugo vojno. Nad Evropo se je takrat koplila temna sila fašizma in nacizma, naraščala je vojna nevarnost. Prav v tistem času je zbor uvrstil v spored pretežno narodnobudiljske pesmi iz obdobja čitalnic pa tudi pesmi, ki so izpovedovale vsebino novega časa in umetniškega pojmovanja. Svojo izredno moč za delo je zbor črpal iz prepotrebne vdanosti umetniškemu izživljanju in zavesti, da opravlja kulturno poslanstvo. Potrebno je bilo trdo in vztrajno delo, napori, izpopolnjevanje, ne nazadnje sposobni dirigenti, pevci, skladatelji. Prav sugestija umetniškega vodje je večkrat pripeljala zbor v pristno improviziranje, v živo glasbo, kar je dajalo zboru posebno barvo zvoka, ki ga je ločil od vseh drugih, kot so ugotavljala za to posebno izurjena ušesa domačih in tujih strokovnjakov.

Tudi današnji Akademski pevski zbor, ki nosi ime po narodnem heroju Tonetu Tomšiču, prav tako nekdanjemu pevcu, je eden redkih umetniških ansambljev, ki se lahko pohvali s tako bogatim izročilom in širokim programskim obsegom. Niti nihinja v razmerah in kvaliteti, ki so celo za profesionalne zore, kaj šele za amaterje, normalen pojav, mu niso mogla do živga. Neverjetna volja, zagnanost in veselje do petja so premagali vse krize in težave. Nazadnje je zbor dosegel nivo, ki ga postavlja na mesto reprezentativnega slovenskega pevskega zbora. Kot tak uspešno posreduje našo in umetno pesem nasploh, na raznih tekmovanjih in festivalih doma in v tujini, od koder se tudi v merilu strokovnosti, še nikoli ni vrnil brez pohval in nagrad.

Pri zboru so se v tridesetih povojnih letih zvrstili štirje dirigenti, prav za slavnostni program pa je zbor pripravil novi, peti vodja. To so bili Radovan Gobec, 1946—1956; Janez Bole, 1956—1960; Lojze Lebič, 1960, 1962, 1964; Marko Munih, 1965—1975 in sedaj Jože Fürst. Čeprav toliko dirigentov in na stotine pevcev, zbor je vendarle uspel ves čas zadržati rdečo nit in to je bila slovenska ljudska pesem. Je kot nekakšna svetinja, ki ji je zbor zavezan od vsega začetka. Dirigenti so se prav dobro zavedali, kaj pomeni vrednost in lepota ljudske pesmi, ljudskih balad, pripovednih pesmi, svatovskih pesmi, napitnic, kol in revev. Zbor je v tem smislu razširil svoj spored še z drugimi jugoslovanskimi ljudskimi pesmimi.

Poleg tega je uvrščal v svoj spored tudi težja dela renesančnih in baročnih umetnikov. Nadvse razveseljivo je, da je imel v času obstoja na sporedu tudi osemdeset novih skladb domačih skladateljev in celo črnsko pesem. Pripravil je tudi program z jugoslovanskimi partizanskimi in bojnimi

pesmimi, s katerimi je pravzaprav začel leta 1946 svoj prvi koncert z motom »skoz borbo, trpljenje, za bratstvo, edinstvo in z delom v obnovo, v boljše življenje.«

V nadaljnjih obdobjih se je zbor še poglobil v zborovsko umetnost, se posvetil umetni pesmi in programi so bili stilno zelo raznoliki. V njih lahko zasledimo dela renesančnih skladateljev, glasbo modernih klasikov, ljudske pesmi in še in še. V zadnjem obdobju pa je dosegel tisti vrh, ki ga označujemo kot polnokrvna muzikalnost, delovna profesionalnost in združitev dveh nasprotnih si komponent, namreč »amaterskega žara in umetniških zahtev«. Na tej stopnji je zbor gostoval skoraj po vsej Evropi, po Združenih državah Amerike in Kanade. Nemogoče je prešteti vsa gostovanja doma in na tujem, predvsem pa ni nikoli odklonil nobenega vabila v domači kraj ali celo v oddaljene vasi.

Naraščanje kvalitete, vse večja zahtevnost in vse višja profesionalnost pa so seveda zahtevali velike napore, ki so jih spremljala tudi mnoga nepozabna doživetja, vrednote, ki so se ob tem rojevale, spreminjale, prerasčale v trajno vodilo in cilje. Kaj pravzaprav pomeni peti v zboru, eden izmed mnogih, stati med soprani, alti, baritoni, basi? To pomeni predvsem najprej veliko povezanost, tovarištvo, pripadnost, veselje do zborovske in sploh glasbene kulture, ne nazadnje predanost poslanstvu in neizmerno veselje, ko ga opraviš. Včasih pomeni zbor skoraj domače ognjišče, toploto, okno v svet glasbe, glasbene kulture nasploh.

Pevci zbora Toneta Tomšiča pa imajo stalno pred očmi še eno zavezo, namreč, da nosijo ime narodnega heroja, da morajo zato v korak s časom in svetom, sicer niso akademski, hkrati pa predstavljati kva-

KULTURNI OBZORNIK

Zbor je za svoje delo prejel tudi najvišje glasbeno priznanje, Gallusovo plaketo, ter red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, s katerim ga je predsednik republike odlikoval za zasluge na glasbenem, pedagoškem in organizacijskem področju. Zbor po kvaliteti in pomenu dejansko prerasča amaterske okvire slovenskega zborovskega petja. To potrjuje tudi vseh trideset letnih koncertov, ki jih ima zbor vsako leto ob zaključku sezone v slovenski Filharmoniji, zadnja leta pa tudi v Križankah, v okviru poletnih kulturnih iger.

Tako predstavlja Akademski pevski zbor Tone Tomšič pomembni glasbeni dejavnik v kulturi slovenskega naroda. Njegovo bogato kulturno izročilo je angažiralo v svojih vrstah preko tisoč petsto mladih ljudi, študentov ljubljanske Univerze, v njegovih vrstah pa je bilo po vojni najti tudi starejše ljubitelje petja, vseh poklicev in izvorov. Pri zboru ni bilo vprašanja kaj si, kdo si, kaj imaš, ampak je bilo edino merilo za sprejem in obstoj ljubezen do petja, do umetne pesmi in ljudskega izročila.

liteto in naprednost, sicer niso vredni Tomšičevega imena. Tako opravlja zbor na stopnji te zavesti, hkrati kulturno in družbeno vlogo. V tej odgovornosti so rasli, se kalili, spopadali z rešitvami in prenašali bogato dediščino vsi, ki so kdaj stopili v njegove vrste, trideset let po vojni in petdeset let od vsega začetka.

Se bi lahko naštevati zavzetost in odgovornost mladih pri ohranjanju in razvijanju slovenske zborovske tradicije. Toda več od pisanja pove njihova pesem sama. Zato sta tudi bila oba letošnja koncerta, kot predhodni, polno zasedena, zato je lahko dvorana pela skupaj z zborom, zato lahko poslušamo njihovo pesem na ploščah, trakovih in tako postaja njihova in naša pesem nepogrešljiva vsakdanjost. Naše uho išče stik z umetniško izvirnostjo in izrazno močjo del, ki so lahko kljub preteklemu izvoru in načinu oblikovanja s svojim sporočilom aktualna tudi danes.

Pripravila:
NEVA MUŽIČ

Podeljene nagrade »4. julij«

Letošnje nagrade 4. julij so podelili 1. julija v domu JLA v Beogradu. Priznanja za ustvarjalno delo, pomembno za razvijanje in negovanje revolucionarnih tradicij NOB je podelil svet fonda na svečanem zasedanju. Visoka priznanja so dobili založniško podjetje »Avgust Cesarec« iz Zagreba in občinski odbor ZZB NOV iz Titograda, za pripravo knjige »Revolucionarno gibanje v občini Titograd od leta 1919 do 1945. Med posamezniki so nagrade dobili tudi trije Slovenci.

JANEZ VIPOTNIK, partizanski komisar in danes aktivni družbeni in kulturni delavec, književnik, za roman »Rodna letina«, v katerem je mogoče kot le malokje v našem partizanskem pripovedništvu najti toliko neposrednih in pristnih opisov.

DRAGO TRSAR za spomenik revolucije, ki so ga ob 30-letnici osvoboditve postavili na Trgu revolucije v Ljubljani. Spomenik je »monumentalna skulptura borbenih akcij in borbenega zanosa.«

MARKO MUŠIČ za spominski dom v Kolašinu, »posvečen zgodovinskemu zasedanju zemaljsko antifašističnega vijeća Črne gore in Boke.«

Drugi nagrajenci so: ISMET MUJEZINOVIĆ, likovni ustvarjalec; kipar in borec STEVAN BODNAROV; dramska umetnica MAJA DIMITRIJEVIĆ; BRANKO KARAKAS, za svoje pesmi in koračnice; MARJAN BURIC, skladatelj, za delo »Niknuti iz praha«; književnik VLADIMIR ČERKEZ za »Sunčana zemlja« in publicist MILAN BASTA, za knjigo »Rat je završen 7 dana kasnije«.

Listine in nagrade je izročil podpredsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Mito Dimitrijević, v imenu nagrajencev pa se je zahvalil Janez Vipotnik.

Slavnostna akademija v Kotoru v počastitev prihoda petdesetčlanske skupine slovenskih rezervnih vojaških starešin.

Polaganje venca k spomeniku in h grobnici bokojskih mornarjev — upornikov iz februarja 1918.

S SREČANJA REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN JUGOSLAVIJE V ČRNI GORI

Pozdravite bratsko Slovenijo

Skrb za petdeset udeležencev iz Slovenije so prevzeli rezervni starešine in družbenopolitični delavci občine Kotor. Kotor je znan kot mesto pomorščakov, njegova zgodovina je tesno povezana z morjem, samo mesto pa je polno kamnitih zidov in trdnjav, nemih prič burne in nemirne preteklosti. Kaj je Kotor? Dejal bi, da je Kotor velika zbirka naše davne in najnovejše zgodovine in mestece pod Lovčonom, ki s ponosom čuva spomine na davno umrlo ladjevje, spomine na mrtve mornarje in admirale z vseh vetrov sveta. Znano je namreč, da so se med oktobrsko revolucijo v takratni carski Rusiji na avstro-ogrskih bojnih ladjah uprli tudi bokojski mornarji. Voditelj upora so oblasti ustrelile, spomin na pogumne mornarje pa še danes živi v srcih vseh zaselkov in mest ob Kotskem zalivu. Veliko ljudi tega kraja je sodelovalo tudi v NOV, precej jih je padlo v boju, o čemer priča tudi obelisk na obali. In ko si človek ogleda Kotor in zaliv, se mora spomniti besed hercegovskega poeta Aleksa Šantića, ki je svojčas v pesmi Boko Kotsko imenoval nevesto našega Jadrana.

Dobrodošlica

Prve stike s Kotorani smo navezali takoj po pristanku našega letala na letališče v Tivtu. Naš novi znanec, voznik avtobusa Ivo Buzdovan, ki nas je vozil ves čas bivanja v Črni gori, je bil videti zelo prijazen in zgovoren. Čeprav nismo bili utrujeni, še manj pa nas je mučila žeja, si je dobro srčni Ivo ogledal svoje potnike ter jim po mikrofону sporočil: »Fantje, ko pridemo v hotel, bi bilo prav, da si s trinajstojulko splaknete grla.«

Trinajstojulka je »lozino« žganje, tropinovec boljše sorte, proizvajajo pa ga kombinat, ki se imenuje »13. juli«; ta datum je dan vstaje črnogorskega ljudstva. Zato smo Slovenci trinajstojulko preimenovali kar v uporniško žganje.

Po nekaj več kot deset kilometrov dolgi vožnji smo se naselili v krasnem in glede cen zelo »zasoljenem« hotelu, ki se imenuje Markov rt. Najprej nas je pozdravil predsednik občinskega odbora ZRVS Kotor in nam zaželel ugodno bivanje v njihovem kraju.

»Želeli bi,« je dejal, »da se tukaj počutite kot doma, saj vaše bivanje med nami ne pomeni nič drugega kot nadaljnjo krepitev največjega izročila našega narodno-osvobodilnega boja — bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti.«

Po pozdravnem govoru so nam predstavniki družbenopolitičnih organizacij razdelili prospekte, značke in drugo gradivo. Vse to naj bi nam omogočilo čim boljše spoznanje našo najmanjšo republiko Črno goro, njen včeraj, danes in jutri. In nazdravili so nam naši gostoljubni domačini, seveda z uporniškim žganjem. Naš voznik Ivo, ki je bil tistega večera enako kot mi — njegovi potniki, prost, se je nasmejal. Tudi on je prijel za kozarček.

Pri bogu sna

Že naslednjega dne smo se vkrcali na patroljne ali točneje — graničarske čolne naše vojne mornarice. Med vožnjo po Kotskem zalivu smo si ogledali zanimive otoke ter mesteci Perast in Risan. Vse je lepo, privlačno in zanimivo in smo se na-

učili marsikaj novega. Ogledali smo si Risan, ki je nastal nekje sredi tretjega stoletja pred našim štetjem in je bil glavno mesto ilirske države plemen Arideja ter prestolnica kraljice Teute. Risan in njegova okolica sta znana tudi po svoji nemirni in revolucionarni preteklosti. Že pred drugo svetovno vojno, leta 1936, so tamkajšnji ljudje za svojega občinskega župana izvolili komunista Nikolo Djurkovića, ki je bil skupaj s Savo Iličem proglašen za narodnega heroja naše osvobodilne vojne. Risan je današnja svoboda zares predrago plačal. Padlo je precej ljudi, najhujše pa je bilo novembra 1944. Takrat so nemške esesovske trojke, ko so že čutile, da se jim tla izmikajo izpod nog, divjaško poklale okrog sto otrok, mater in onemoglih starčkov.

Zanimivost, ki je v Perastu in Risnu pritegnila našo pozornost, so muzeji pomorščakov kakor tudi oborožitev nekdanjega ladjevja. Z nič manj pozornosti smo prisluh-

nili besedam magistra arheologije Jovice Martinovića. Spregovoril je o nastanku večbarvnih mozaikov, ki so krasili razkošno stanovanje nekega mogotca iz drugega stoletja. V enem od mozaikov smo ugledali podobo boga sna — Hypnosa. To je edini tovrstni mozaški vzorec v Jugoslaviji; mali bog s perotmi je svojčas bogatine ščitil pred nespečnostjo. Dodobra in natanko smo si ogledali iz raznobarnih kamenčkov oblikovanega boga. Nekdo iz naše skupine pa ni mogel molčati; hudomušno je pripomnil, da je prejšnjo noč v tem čudovito mirnem kraju prespal tudi brez pomoči boga Hypnosa. Spal pa je tako trdno (hudo smrčal, op. p.), da njegovim sostanovalcem niti bog sna ni mogel pomagati.

Brko, pozdravi Slovenijo

Nad kamnito vasico Njeguši, znanim rojstnim krajem črnogorskih vladarjev ter

Dobrodošlica predsedniku RO ZRVS Slovenije Slavku Korbarju in slovenski delegaciji na meji med občinama Kotor in Cetinje.

Hladni zajtrk v jutranjem hladu na Ivanovih koritih tik pod vrhom Lovčena.

misleca in filozofa Petra Petrovića-Njegoša, je naš voznik Ivo svojim potnikom priredil novo presenečenje. Najprej je spregovoril o njeguškem pršutu in siru — o tej črnogorski specialiteti, ki jo lahko dobimo le v gostilnici »Pri stricu Peru na Bukovici«.

Ustavili smo se in pred gostilnico ugledali osemindesetletnega strica Pera. Kljub svojim letom je Pero še krepak. Spomin ga ni zapustil in je živa zgodovina črnogorskega ljudstva in Lovčena posebej. Pozdravil nas je.

»Dobrodošli, bratje Slovenci,« je dejal. »Lepo je, da ste nas prišli pogledat. Tako, tako, da se vidimo in spoznamo, da se po junaškem zdravju vprašamo...«

Verjetno bi še kramljala, če se ne bi spomnil na voznika Iva ter tovariša Silva, urednika našega časopisa. Izginila sta in le komaj sem ju našel. Stala sta v tesni kuhinji, ki je bila pravo skladišče pršuta in sira. Zgovorna in gostoljubna gostilničarka Zorka jima je že narezala goro dobrin in sta si, skrita pred očmi javnosti, pošteno mastila brke. In ko sem se še jaz vrnil v kuhinjo ter prisluhnil besedam, sem ugotovil, da je Silvo, moj stanovski kolega, pravzaprav že star znanec teh ljudi. Pred leti je namreč pisal reportažo o stricu Peru, o Zorki in njenem možu, ki je med NOV ostal brez roke. Srečanja z našim Silvom se je gostilničarka seveda spomnila, le urednikovo ime je, vsaj tako je bilo videti, pozabila.

»Oh, ti Slovenec,« je dejala, »zakaj nisi takoj povedal, kdo si. Da, da, še danes čuvam časopis, ki si mi ga poslal. Lepo si opisal našo družinico... No, kar prigrizni, jej, brko, nič se ne sramuj...«

In prigriznil je naš brko. Junakinja njegove reportaže, Zorka, je vsem nalila »medovine«, brezalkoholne pijače, ki jo v tej gostilni sami pripravljajo po starih ljudskih receptih. Potem je Zorka povedala, da stari Pero, njen tast, še danes poje tristo gramov slanine dnevno, da se je njena hči poročila in bo Zorka v kratkem postala stara mama. Pogovor v kuhinji je prekinil ukaz našega vodje. Morali smo naprej. Pohitel je Silvo, pred tem pa ga je Zorka še enkrat opozorila:

»Brko, da mi pozdraviš lepo Slovenijo!«

Spoznali smo srce gostiteljev

Na Ivanovih koritih, pod vrhom Lovčena, se je z velikim Titovim kolom končalo šesto srečanje rezervnih vojaških starešin Jugoslavije. Lahko rečemo, da so črnogorci dostojno dočakali rezervne starešine oboroženih sil naše ljudske obrambe in so njihova prizadevanja, na področju gostoljublja, povsem uresničena. Rezervni starešine so se medsebojno spoznali, skupina iz naše republike pa se je seznanila s črnogorskim ljudstvom, z njegovim morjem in kamnom, ki je skupaj s človekom jurišal na prenekaterega sovražnika in osvajačca. Spoznali smo mesto heroja Cetinje, ki je dalo 49 narodnih herojev, občudovali smo Lovčen in modro nebo, ki nikdar ni poznalo suženjstva. Med nekajdnevni bivanjem v bratski Črni gori smo prisluhnili himni ljudstva — himni, ki združuje staro junaško in novo herojsko in živi v srcih bojevnikov, šolarjev, dijakov, mehanikov, kovačev in znanstvenikov.

Da, takšno je srce naših gostiteljev.

Besedilo in slike:
BRANE JAKOVLJEVIĆ

Stopamo po sledih revolucije

Vrsta uspešnih pohodov, popestrenih s taksnimi nalogami in stalnim stikom z občani in borci dokazuje, da je to oblika, ki po svoji zanimivosti veže in privablja mlade ljudi, tu se razvijata tovarštvo in bratstvo, prenašajo se tradicije narodnoosvobodilnega boja v zavest mladih ljudi, krepi se pripadnost in ljubezen do demovine. Takih dejstev, ki pričajo o tako pomembno pozitivnih vlogah, ki jih imajo pohodi in tem podobne manifestacije mladih, bi lahko našli še celo vrsto. Na takih dejstvih je gradila tudi komisija za ljudsko obrambo, družbeno samozaščito in varnost pri občinski konferenci Zveze socialistične mladine Slovenije v Murški Soboti, ko je dala predlog, da bi ob raznih priložnostih ustanavljali pohodne enote. Tudi v juniju je bila ustanovljena taka pohodna enota.

Pohodniki so se v jutranjih urah oblekli v uniforme in zbrali na svojem prvem postanku na Trgu zmage v Murški Soboti, kjer je komisarka Bojka govorila o programu in namenu pohoda ter o maršrutu. Enota je nadaljevala pot skozi Černelavce, kjer so se pohodniki seznanili z uporabo oddajnika, nato pa krenili skozi Polano, Gorico in Puconce. Tu je politična komisarka pripovedovala o narodnem heroju Štefanu Kuharju-Bojanu, ki je v Puconcih preživel več let. Skozi Salamence je prispela četa na Vanečo. Ob kratkem postanku je bil ustanovni sestanek osnovne organizacije Zveze socialistične mladine Slovenije pohodne enote. Izvolili so predsednika in sekre-

tarja osnovne organizacije, predsednika kulturne komisije in predsednika disciplinske komisije oziroma komisije za samoupravne odnose. Na Vaneči pri Kirbiševi domačiji je četa imela kosilo in prisluhnila besedam sekretarja občinskega odbora ZZB NOV Murška Soba tovarša Rudija Rapla. Prvoborec Savo je pripovedoval o narodnem heroju Štefanu Kovaču-Marku, ki je bil organizator vstaje v Prekmurju, in njegovi tragiki ter o nekaterih obeležjih izpred tridesetih let, kot so Baza 20, Prva prekmurska brigada, časnik Ljudska pravica, partijski sestanek v Trajbarjevi zidnici ..., pripovedoval je osebi kot nosilcu spomenice revolucije in izrazil željo, da se grozote in hudodelstva izpred tridesetih let več ne ponove.

Od tam je enota skozi Pečarovce prispela v Mačkovce na strelišče. Pohodniki so streljali z malokalibrsko puško. Rezultati so zelo nezadovoljivi, kar dokazuje, da je navzlic obrambnim dnevom, predvojaški vzgoji in podobnim obrambnim pripravam v murskosoboški občini še vedno premalo vaj z mladimi na strelskem področju.

Pozno popoldne je četa s prapori na čelu in s pesmijo vkorakala v Gornje Petrovce. Pohodniki so se namestili in pripravili za prenehanje, povečevali in se zbrali v krogu na prostem ter se zabavali ob kulturnem programu, ki ga je pripravila komisija za kulturno delo. Navsezgodaj naslednje jutro je udeležence pohoda predramil briljant komandantove piščalke in jih pozval v zbor za jutranjo telovadbo. Po ju-

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA

V murskosoboški pohodni enoti: vojak JLA pojasnjuje mladim pohodnikom, kako deluje polavtomatska puška.

Mladi pohodniki pri svojem »najpomembnejšem« jutranjem opravilu ...

tranjih opravilih so se člani osnovne organizacije ZSMS pohodne enote sestali na svojem drugem oziroma zadnjem sestanku. Na sestanku so komandirji vseh treh vodov poročali o svojih enotah. Stanje v vodih je bilo približno takole: disciplina zadovoljiva, udeležba pri kulturnem programu popolna, izpolnjen zastavljeni program, opravljene vse druge dolžnosti in naloge ... Poleg tega so navzoči dali pripombe, da bi morala vodstva osnovnih organizacij bolj obvestiti udeležence o pohodu, kajti ekipi prve pomoči ni manjkalo dela z ožuljenimi nogami. Ob poročanju in pripombah se je oglašil tudi komandant čete, ki je strnil vse to v naslednje stavke: pohodna enota je svoje naloge in dolžnosti izvedla, odpadlo je le srečanje s taborniki; žuljem je bila vzrok neprimerna obutev, udeleženci so bili precej lačni, najuspešnejši je bil III. vod, a tudi druga dva zaostajata le za spo-

znanje. In še to: nekateri mladinci in mladinke so s svojo marljivostjo in disciplino vredni pohvale. Na koncu sestanka so posamezni vodi na podlagi izkušenj še predlagali kandidate za sprejem v Zvezo komunistov Jugoslavije. Evidentirani so bili štirje pohodniki. Po sestanku je bilo v Gornjih Petrovcih množično zborovanje občanov in mladine murskosoboške občine. Po končanem zborovanju je vojaški kamion pohodno enoto prepeljal v Klub mladih v Murško Sobotu, kjer so oddali opremo in se razšli.

Kaj bi lahko konec koncev še rekli o uspešnosti te manifestacije mladih? Le to, da smo si takih pohodov lahko le želeli in da ti združujejo mlade, ki si navezujejo med seboj bratske odnose, poleg tega pa krepijo našo ljudsko obrambo, družbeno samozaščito in varnost.

Tekst in foto:
DUŠAN ANTOLIN-PIRZ

Iz snežniških gozdov

Piše: JOŽE OBLAK - SIME

3. nadaljevanje

Najbolj se spominjam tovarša (to je bil Karlo iz druge čete 3. bataljona Tomšičeve brigade, ki je bil sprejet 2/5-1943 — moja pripomba), ki je imel zelo otekel gleženj. Sime je ugotovil, da gre za podkožni tur, ki ga

je treba prerezati. Toda kako in s čim, saj nismo imeli prav nobenih kirurških instrumentov, temveč samo nekaj povojev in zdravil. Sime je prekuhal navadni žepni nož, si nadel gumijaste rokavice, jaz pa sem držala bolnikovo nogo podloženo z belo krpo. Bolnik je trepetal

od bolečin in strahu. Sime je pomazal in razkužil nogo, vzel nož in prerezal veliko oteklino. Bolnik je zatarnal, iz rane pa je pritekel gost gnoj. Meni je bilo grozno; mislila sem, da bom omedlela, pa sem le srečno prestala.

Karlo je zdrav zapustil bolnišnico 4. junija 1943.

Milojka je kmalu postala odlična bolničarka. Razen tega pa je pomagala Vidi pri kuhi. Obe skupaj sta vsak teden hodili daleč k studencu prat perilo za vse nas. Z njima je šel vedno še kdo, da je stražil. Največkrat je bil to Pepe Špeh, ki je imel močno naduho. Za priboljšek so vsi trije dobili nekaj krompirjev, ki so jih spekli na žerjavici, medtem ko se je kuhalo perilo.

Po njihovi zaslugi smo bili v bolnišnici vsi čisti in brez uši.

Med osebjem je bil tudi Milan Lipovec, rojen 3. 7. 1925, iz Ljubljane, Zaloška c. 5, sicer pa iz Babnega polja, partizan od 26. maja 1942, borec tretjega bataljona II. grupe odredov. V bolnišnico ga je sprejel že dr. Peter jeseni 1942 močno izčrpanega zaradi dolgotrajne krvave

grize. Ko je okreval, je ostal med osebjem.

Kolikor sem se mogel spomniti in ugotoviti tudi iz raznih listin in pogovorov, so bili to vsi ranjenci, bolniki, rekonvalescenti in osebje, ki sem jih našel 30. aprila 1943 v Utah.

Drugega maja sta prišla med osebje še dva partizana, ki jih je poslal politkomisar Tomšičeve brigade Dušan Majcen—Nedeljko: Janez Mihelčič—Janez rojen 25. junija 1910, iz Babne police št. 3, partizan od 30. julija 1942, borec v enotah Loškega in kasneje Notranjskega odreda; Jože Šumrada—Jože, rojen 26. februarja 1911, iz Babne police št. 5, partizan od 30. julija 1942, borec v Loškem in nato v Notranjskem odredu.

Prve dni maja 1943 je sanitetni referent Tomšičeve brigade dr. Lojze poslal med osebje tudi Ivana Pepela—

Dolenjca, rojenega 30. oktobra 1921, iz Obrha št. 4, Smarjeta pri Novem mestu, partizana od 20. januarja 1943. Do osmega aprila je bil borec v drugi četi 3. bataljona Tomšičeve brigade.

Štab Šercerjeve brigade pa je 24. junija 1943 poslal med osebje Antona Šumrada—Miloša, rojenega 26. maja 1912, iz Podgore št. 27, v partizanih od 30. julija 1942, 8 mesecev terenec pri Rajonskem odboru OF Loška dolina, nato v drugi četi drugega bataljona Šercerjeve brigade.

Janez Mihelčič, Jože Šumrada in Anton Šumrada so bili domačini in še gozdni delavci, ki so odlično poznali snežniške gozdove. Zato so bili prav primerni za delo v bolnišnici. Tudi Dolenjc je bil zelo priden, saj je bil kot kmečki sin vaje težkih del.

(se nadaljuje)

POSTOJNA REPUBLIŠKI PRVAK

Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije je priredila 26. republiško prvenstvo v balinanju. Organizacija je bila zaupna na štiristeznem balinišču »Skala«. Sodelovalo je 6 ekip v četvorkah. Vsa srečanja so bila zanimiva, kajti ekipe so bile izenačene, razen ekipe iz Postojne, ki je zanesljivo premagala vse nasprotnike in zaslužno osvojila naslov prvaka SR Slovenije za leto 1976. Odlični Koprčani so imeli to pot športno smolo, med tem, ko so naši Ljubljanci razočarali in so se uvrstili v »zlato sredino«, sledi Celje, Maribor in Ljubljana-Center.

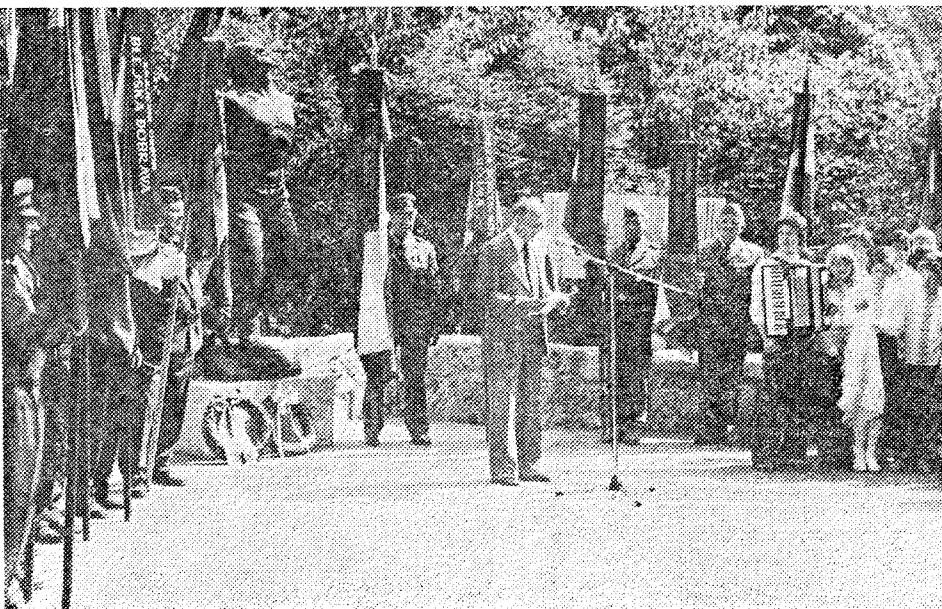
Balinarski šport je na Primorskem zelo priljubljen med starimi in mladimi in ima tudi staro tradicijo. Kljub neznosni vročini je bilo gledalcev mnogo. Predstavniki ZSRJ Slovenije Milan Mirtič je podelil trem uvrščenim ekipam medalje.

Predsedstvo ŠD-Invalid Sežana je poklonilo vsem ekipam simbolične plakete v trajen spomin. Kot vedno tako tudi na tem tekmovanju je prireditelj odlično organiziral, da je tekmovanje potekalo brezhibno in zaslužio javno pohvalo. VINKO BOVCON

TRŽIČ

TUDI SPOMENIKI NOB SO KULTURNA DEDIŠČINA

Ob letošnjem tednu Komunistov, ki poteka pod delovnim naslovom »Človek, delo, kultura«, je bila tudi v trziški občini kopica prireditev, srečanj in razgovorov, katerih skupna poanta je bila približati kulturno dejavnost delovnemu človeku ter ob tem tudi ocena položaja kulture v naši družbi. Osnovne organizacije zveze komunistov, ki v svoji sredi združujejo tudi borce NOB, so po krajevnih skupnostih organizirale proslave in razgovore o kulturi. Tako je bila v ponedeljek, 14. junija, takšna delovna proslava v Bistrici pri Trziču. Na njej je z referatom sodeloval tudi Janez Piškur, sekretar občinskega komiteja Zveze komunistov v Trziču. Referat je bil osnova za živahno razpravo, v kateri je bilo v prvi vrsti podčrtano dejstvo, da so v občini Trzič med najbolj zanemarjenimi kulturnimi spomeniki ravno obeležja NOB. Borci komunisti, ki jih je v bistriškem svetu ZK in obeh osnovnih organizacijah precejšnje število, so odnos do spomenikov obravnavali zelo kritično, saj niso zadovoljni z enim ali dva-

Dne 26. junija je bila v Mostah pri Zirovnici spominska svečanost v okviru prireditev za krajevni praznik. Na kraju, kjer so nacisti ubili 29 talcev, je imel spominski govor predsednik ZB NOV Zirovnica tovariš Štern. Vod graničarjev je izstrelil častne salve. Nastopil je domači šolski zbor, teritorialci pa so izvedli improviziran napad na železniški most. BRANKO BLENKUS

DOPISNIKI NAM POROČAJO

kratnim spominjanjem v letu, ki ga osnovnošolci organizirajo pri spomenikih, ostali nekaj. Ob tem so komunisti namreč spomnili na velika finančna sredstva, ki se namenjajo za obnove in zlasti prave novogradnje fevdalnih gradov, ki sicer res zaslužijo obnovo, a le v mejah varovanja obstoječega, ne pa dokazovanja fevdalne veličastvenosti in gospostva, ki je temeljilo na trpljenju ubogih, brezpravnih tlačanov.

Nadalje so bistriški komunisti sprejeli sklep, da sprožijo občinsko akcijo za obnovo partizanske tiskarne pri Hudičevem mostu v Dovžanovi soteski pri Trziču. Ta pomemben objekt iz časa narodnoosvobodilne borbe je sedaj zelo zanemarjen, čeprav zasluži obnovo. Zato bodo bistriški komunisti skupaj z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi v Trziču poskrbeli za ponovno oživitve ene od pomembnih partizanskih tiskarn.

MARKO VALJAVEC

SLOVENJ GRADEC

KOROŠKI BRIGADIRJI BODO DELALI V BRKINIH

Letos poteka 30-letnica mladinskih delovnih akcij v Jugoslaviji. V teh 30 letih delovanja mladih na deloviščih so se razvile različne vrednote, ki jih moramo tudi v prihodnje negovati in razvijati. Malokateri aktivnost v zgodovini mladinskega naprednega gibanja v Jugoslaviji je vsebovala toliko aktivnosti, nepopolnega interesa in želja mladih, da se vključijo v to področje dela. Danes mladinske delovne akcije ostajajo nezamenljiva oblika socialistične vzgoje, izobraževanja, dela in rekreacije. S takšnim prepričanjem odhajajo mladi koroške regije na delovišča letošnjih mladinskih delovnih akcij. Ze v lanskem letu so se brigadirji koroške mladinske delovne brigade Prežihov Voranc afirmirali s svojim konkretnim delom in najrazličnejšimi prizadevanji v Suhi krajini in na Kozjanskem. Med številnimi brigadami so osvojili prvo in četrto mesto in tako bili proglašeni za najboljšo brigado v Sloveniji. Tudi letos so pripravljene predstaviti koroške delavce, kmete, študente in dijake.

Medobčinski svet ZSMS za Koroško je bil presenečen, ko je sprejel vest, oziroma odločitev, da je SGP Koroški zidar prevzel pokroviteljstvo MDB, ki bo delovala od 8. 8. do 29. 8. 1976 v Brkinih. Stela bo 55 brigadirjev iz vseh področij koroških občin. Brigadirji bodo sodelovali pri gradnji slemenske ceste na odcepu Tatre-Zajeljske v dolžini ca. 10 km.

ADOLF ANKON

LITIJA

SPOMLADANSKI IZPITI ZRVS

Občinski odbor ZRVS v Litiji je zelo dobro pripravil spomladansko preverjanje znanja svojih članov rezervnih oficirjev in podoficirjev.

Področje občine Litija je zelo obsežno, članstvo pa tudi precej številno, zato je bilo preverjanje znanja organizirano v treh krajih, in sicer v Litiji, v Kresnicah in Gabrovki.

Da bi svojim članom omogočil udeležbo, je občinski odbor ZRVS te akcije organiziral v treh dneh od 29. 5. 1976 do 19. 6. 1976. Tako je lahko vsak RVS, ki je obvezen opraviti izpit, izbral, katerega dne bo opravil svojo vojaško dolžnost. Že več kot mesec dni pred izpiti pa smo organizirali

IZ SLOVENIJE

PRAZNOVANJE DNEVA BORCA

Dopisniki iz številnih krajev so nam poslali poročila o praznovanju dneva borca. Zaradi pomanjkanja prostora jih navajamo le nekaj.

Prebivalci krajevnih skupnosti Dovje-Mojstrana so se oddolžili spominu padlih kurirjev na Seducah. Sodelovali so pionirji, mladinci, graničarji in veliko število okoliških prebivalcev.

Pri Bercetovi domačiji na Mlaki je bila osrednja proslava radovijske občine. Potekala je v duhu praznovanja 35-letnice vstaje. V enoto teritorialne obrambe se je vključilo 66 mladincev.

Na dan borca so se zbrali na planini Lom pred spomenikom padlih borcev številni krajanji iz Tolmina, Žabč, Poljubina, Prapetna in Ljubina. Obnovili so spomine na Gradnikovo in Gregorčičevo brigado.

Občina Slovenska Bistrica je imela osrednjo prireditev v Tinjah na Pohorju. Na dvodnevem pohodu po partizanskih poteh je mladina obiskala številne kmetije in spominska obeležja.

Na Svetini pred Vrunčevim domom so se občani Celja in Štor udeležili srečanja, ki ga je spremljalo več prireditev.

BRANKO BLENKUS
PAVLA LEBAN
FRANJO HOVNIK
RUDOLF URŠIČ

predavanja in priprave po vseh osnovnih organizacijah ZRVS v občini Litija.

Preverjanje znanja RVS je vedno dogodek, ki se dolgo pomni. V letošnji akciji so bili izpiti in tekmovanja v streljanju zelo uspešni povsod, zlasti pa v Kresnicah in Gabrovki. Kresniški starešine so ob tej priložnosti organizirali tudi piknik. Izpiti, tekmovanje v streljanju, taktična vaja in pismeni del izpita so trajali od 6. do 15. ure.

Izkušnje ob organiziranju akcije kažejo, da je bolje opraviti preverjanje znanja v manjših skupinah kot v večjih, terja pa taka organizacija veliko naporov od članov odbora.

Pri pregledu pismenega dela izpitov, kakor tudi preverjanje znanja iz naloge na temo »Zaseda teritorialnih sil« je bilo na splošno opaziti veliko zainteresiranost za vojaške veščine. FRANC VALENCIČ

IZ NASIH KRAJEV

LOVRENC NA POHORJU — Borci iz Lovrenca so se pred kratkim sešli pri nekdanji bolnišnici Košuta na Pohorju. Pobudo so dali borci, ki so se tam zdravili, in nekdanji bolničarji. Po govoru predsednika ZB NOV so počastili spomin padlih, potem pa je sledil kulturni spored. O delu bolnišnice je govorila nekdanja medicinska sestra, tovarišica Saša. Pred planinsko kočjo na Pesku so se udeležili tovariškega srečanja.

MIRKO TOREJ

SLOVENSKA BISTRICA — V desetih občinah okrog Pohorja zbirajo denar za ureditev spominskega okolja in razširitev muzeja na Osankarici. Doslej se je najbolje izkazala mladina iz Slovenske Bistrice. Upajo, da bodo načrt uresničili do 8. januarja prihodnjega leta, tj. do dneva, ko slavi v Bistrici občinski praznik.

FRANJO HOVNIK

GRIZE PRI ZALCU — Hrvaški planinci so povabili savinjske na obisk v Hrvaško Zagorje. Iz Zalca jih je šlo 20 in še 14 iz PD Zabukovica. Udeležili so se pohoda po »Partizanskom putu po Medvednici«. Del poti je posvečen prvemu bataljonu Kalniškega odreda. Obiskali so tudi Gubčev spomenik v Gornji Stubici, šli so do televizijskega stolpa na Sljemenu in zaključili pohod v Gornji Bistri.

FRANC JEZOVNIK

TREBIJA — ZB NOV Trebija je 20. junija priredila izlet v Kumrovec. Udeležili so se ga borci, svojci padlih in mladinci. Bilo jih je 50. Med potjo so obiskali grad Otočec na Krki, Muzej izgnancev v Brestanici, gradbišče elektrarne v Krškem, Čateške toplice, spomenik Matije Gubca, Kumrovec in nazadnje Rogaško Slatino.

FRANC GALIČIČ

NOVO MESTO — ZB NOV Levi breg je priredila za svoje člane prijeten in poučen izlet. V Celju so obiskali Muzej NOB, v Frankolovem so se poklonili spominu žrtve in nato so odšli na Osankarico na Pohorju. V Kumrovcu so obiskali rojstno hišo maršala Tita in Dom ZB ter se vrnil domov čez Bizeljsko.

MARJAN TRATAR-UČO

HORJUL — V sklopu spominskih in kulturnih prireditev, ki jih KS Horjul pripravlja za naslednje poletje, je ZB NOV Horjul predlagala 6. julij za krajevni praznik. Na ta dan leta 1942 je bil namreč ustanovljen 1. bataljon Dolomitskega odreda, v katerega se je med drugim vključilo tudi veliko prebivalcev iz tega kraja.

Krajevni praznik so prvič praznovali 4. julija, dan borca.

BRANKO VRHOVEC

RAVNE NA KOROŠKEM — Rezervni vojaški starešine so v maju izvedli taktično-orientacijske pohode, katerih se je udeležilo nad 300 članov. Imeli so tudi občinsko izbirno tekmovanje, ki se ga je udeležilo sedem ekip. Na medrepubliško srečanje ZRVS v Črni gori so poslali dva člana. Na republiškem tekmovanju v Ormožu sta nastopili dve ekipi.

FRANJO SREBOTNIK

IZOLA — Vojni invalidi iz Izole so 19. junija priredili izlet v Brkine. Mladincem na delovni akciji so izročili nekaj zabojev breskev, ki jih je podarila kmetijska zadruga iz Izole. Brkinski rojak in borec Janez Ludvik je udeležencem izleta pripovedoval o partizanskih bojih. V Rjavčah so položili venec pred spomenik, v Pregarju pa so se poklonili spominu Rudija Mahničar-Brkinca. Obiskali so tudi Mašun in nato vas Lipo.

S. I.

OBCINSKI IN KRAJEVNI PRAZNIKI

● SELCA

Dne 9. julija 1943 je napadel Selški bataljon nemško policijsko postojanko. Istega dne so Nemci ustrelili v Dolenji vasi 39 talcev.

● PAMEČE

Dne 11. julija 1944 je bilo ustreljenih več talcev.

● ZABUKOVJE

Dne 11. julija 1944 so enote NOV osvobodile ta kraj.

● SENTJANZ PRI DRAVOGRADU

Dne 11. julija 1944 so okupacijske oblasti izselile družine borcev.

● ZALI LOG

Dne 12. julija 1943 je bila ustanovljena v vasi Potok Prešernova brigada.

● LESKOVEC

Dne 13. julija 1945 so se vrnili izseljenci.

● ŽUZEMBERK

Dne 13. julija 1942 so partizani prvič osvobodili ta kraj.

● MEDVODE

Dne 14. julija 1942 se je na Osolniku spopadla z Nemci Skofjeloška četa.

● LESIČNO

Dne 15. julija 1944 je bil prvič osvobojen Pištajn.

čas pa le-te najeda zob časa in nesnaga. Zato so pozvali kulturno skupnost v Trziču, da v prihodnje v svojem proračunu namenijo vsaj simbolična sredstva za obnovo spomenikov, vsaj toliko, kot se je duhovito izrazil eden od razpravljalcev, »...da prebarvamo črke na eni ali vsaj na polovici ene spominske plošče vsako leto, pa bo že

Sedmi julij 1943 je ostal vsem preživelim zapornikom v begunjskih zaporih v spominu — kot spomin na tovariše, ki so tega dne izgubili svoja življenja pod streli nacističnih zločincev... Na zadnjo pot je odšla skupina naših tovarišev, s katerimi smo prebili več mesecev v tej zloglasni stavbi v Begunjah, nemški jetnišnici in mučilnici slovenskih rodoljubov v letih 1941—1945.

Hudo nam je, ko se spominjamo tega dogodka, a je prav, da ne gre v pozabo spomin na dobre tovariše.

Dva dni pred tem smo v zgodnjih jutranjih urah zaslišali od ceste, ki pelje proti Trziču, tam pod gorami, streljanje in mislili smo, da so se naši borci nekje spopadli z Nemci. Že čez kakih dve uri smo zvedeli, da so partizani napadli dva policista, ki sta spremljala na delo skupino zapornikov. Oba policista so ubili, prav tako pa tudi psa, ki sta spremljala policista. Skupino zapornikov so partizani odvedli s seboj.

ZGODILO SE JE 7. JULIJA 1943

Dvajset jih je padlo

Vse to nam je pripovedoval policist Meixner, doma z Dunaja, ki je stražil drugo nadstropje in je bil do zapornikov zelo prizanesljiv.

Kmalu nato smo v bregu skozi okno opazili močne skupine oboroženega nemškega vojaštva, ki se je tu zbiralo in pripravljalo hajko za partizane. Iz drugega nadstropja smo skrivaj opazovali neprestano tekanje policistov in gestapovcev, ki so močno stražili stavbo, kjer smo bili zaprti in tudi okolico, v kotu pri vratih pa smo videli mrtva psa.

Skozi okna je bilo sicer prepovedano gledati, a radovednost in skrb ter negotovost sta bile prevelike, da bi se držali prepovedi.

Tišina je bila ta dan med nami in žalost se je naselila v naših srcih, saj smo vedeli, da bodo spet padale žrtve. Vedeli smo, da se bodo danes ali jutri odprla vrata in da se bo na vratih pojavil gestapovec z listkom v rokah in da bo pozival naše tovariše, ki jim je namenjena smrt. Vedeli smo dobro, da bo marsikdo od nas odšel na zadnjo pot! Proti večeru smo tudi zvedeli, da se je skupina, ki so jo odpeljali partizani, že vrnila v Begunje in da le

dva še manjkata, a tudi ta dva sta se naslednji dan sama vrnila v zapore.

Vedeti moramo, da niso bili vsi, ki so bili v zaporu v Begunjah tu zaradi sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem, pač pa so bili med nami tudi nekateri, ki so bili zaprti zaradi drugih prekrškov in ti se niso bali za svoje življenje. Med njimi so bili tudi ljudje rahlega zdravja, ki niso mogli daleč bežati in so jih Nemci kmalu dohiteli.

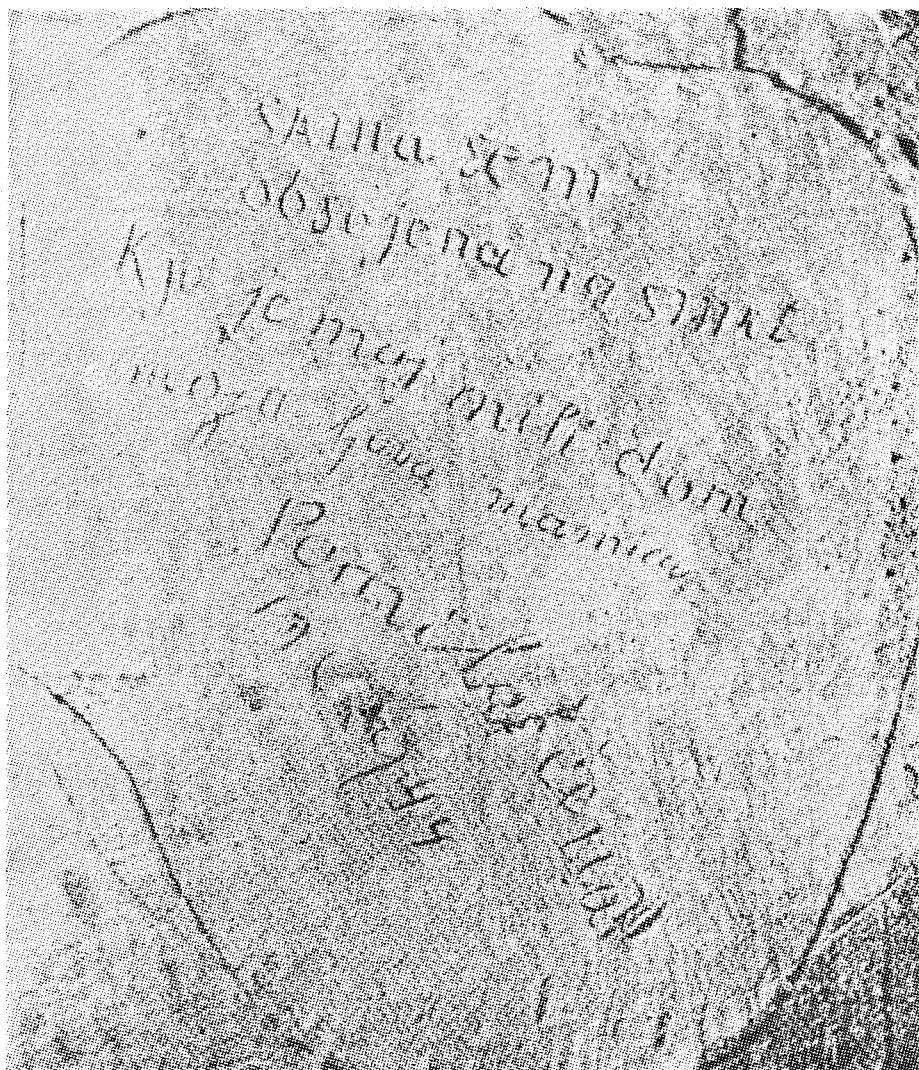
Tako se je omenjeni napad končal brez uspeha.

Morda borci niso vedeli, da imajo zaporniki preslabo obleko in obutev in da so med njimi tudi taki, ki biraje ostali v zaporu, ker se niso čutili življenjsko ogrožene. Pokojni Rado Pintar, udeleženec te partizanske akcije, je nekoč dejal, da je bila akcija dobro pripravljena, da pa so bile ovire na begu. Dejal pa je tudi, da je bil to presneto neprijetno presenečenje in močan udarec za nemške okupatorje, ki takrat gotovo niso pričakovali, da

se bodo »banditi« pojavili v neposredni bližini Begunj.

Za nas zapornike so bili ti dnevi zelo hudi, mučile so nas grenke misli in kar naprej smo se vpraševali, kdo bo zdaj na vrsti. Hrana, čeprav smo bili lačni, nam ni teknila in tudi najbolj zgovorni tovariši, ki so imeli vedno dovolj bodrilnih besed, so onemeli, saj so se zavedali, da nas še tako bodrilna beseda ne more več dvigniti. Morda to ni bila le skrb za lastno življenje, pač pa predvsem skrb za družine, ki so doma trpele in bile vedno v strahu, da postanejo otroci sirote. Vsakdo se je predajal spominom na svoje najdražje, ki jih morda ne bo nikoli več videl. Bili smo sicer vajeni tega, da smo izgubljali tovariše, saj skoraj ni minil teden, da ne bi odpeljali koga izmed nas, a te dni je bila za nas res prava mora.

Dne 6. julija zvečer, ko je poveljnik zaporov obšel vse sobe z listkom v rokah in klical imena tistih, ki so bili določeni za usmrnitev je nestrpnost dosegla svoj višek. Tudi iz sobe številka 11, kjer nas je bilo precej znancev, jih je nekaj odšlo in med njimi Robert Lautar ter Kristan Dovžan,

Napis v celici smrti

oba iz Zirovnice, s katerima smo bili več mesecev skupaj. Šli so iz sobe tiho, nemo je bilo naše slovo.

Odpeljali so jih v posebno sobo, ki je bila namenjena obsojencem za preživljanje zadnje noči.

Naslednje jutro smo s tesnobo in solzami v očeh opazovali naše tovariše, ki so drug za drugim stopali v zaprte kamione in že čez dobro uro smo zaslišali zaporedne strele, ki so uničevali življenja naših tovarišev, prijateljev.

Nad Begunjami proti Trziču je tega dne padlo dvajset očetov in sinov... ki so bili prepričani, da je naša borba

poštena, da mora priti prej ali slej do zloma nacizma in do naše končne osvoboditve.

Pod streli nacistov so padli: Stanislav Urbanc, Kristan Dovžan, Jože Dovžan, Aleš Rudolf, Robert Lautar, Ivan Arh, Alojz Černe, Stanko Ambrožič, Anton Sifrar, Drago Nahtigal, Franc Kokole, Maks Učakar, Stanislav Trobšek, Jožef Šuster, Ivan Šuster, Alojz Jeran, Peter Akubin, Stanislav Kalan, Franc Lavrin, Mihael Visjak.

Tako se je končala življenjska pot dvajsetih tovarišev, ki so padli za našo svobodo.

SREČKO ŠORLI

BITOLA

MARIBORČANI SPET DRUGI

V čast dneva mladosti so bile v Bitoli 5. tradicionalne športne igre invalidnih oseb Jugoslavije imenovane Bratstvo enotnost.

Iger so se udeležili invalidi športniki iz Maribora, Varaždina, Mostarja, Kragujevca, Titograda in Bitole. Tekmovanje je bilo izvedeno pod pokroviteljstvom zveznega odbora Zveze združenj borcev NOB Jugoslavije in skupščine občine Bitola, v organizaciji ZZB NOV in Društva za šport in rekreacijo invalidnih oseb iz Bitole. Tekmovali so v kegljanju, streljanju z zračno puško in v šahu. Mariborčani invalidi so bili ekipno drugi s 12 točkami. V kegljanju je bil Maribor drugi s 136 podrtimi keglji. V šahu se je prebil na 3 mesto z 11 točkami. V streljanju so Mariborčani osvojili 4 srebrne medalje v kegljanju in eno zlato v šahu prehodni pokal ZZB NOV Jugoslavije je osvojila ekipa Varaždina.

Igram so prisostvovali tudi generalpoveljnik in narodni heroj Milan Zeželj, predsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidnih oseb Jugoslavije, generalpodpoveljnik in narodni heroj Joco Tarabič, predsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidnih oseb SR Srbije, narodni heroj Božo Petković, predsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidnih oseb SR Hrvatske, Reis Šakiri, predsednik Zveze za šport in rekreacijo invalidnih oseb SR Makedonije in mnogi drugi.

S. L.

KOPER

FINANČNE TEŽAVE OVIRAJO DELO

Na podlagi določil zakona o vojaški obveznosti, splošnega programa vojaškostrokovnega izpopolnjevanja in idejno-poli-

tičnega izobraževanja RVS so na obali od 1. do 22. junija potekali izpiti za rezervne vojaške starešine. Člani izpitne komisije so ugotovili, da so kandidati pokazali dobro znanje in to še posebej v praktičnem reševanju taktične naloge.

V navedenem času je opravljalo izpite 782 članov, nad 200 pa je bilo opravičeno odsotnih. Letošnji rezultati kažejo viden napredek. Člani ZRVS so izrazili željo, da bi nadaljnje strokovno usposabljanje obse-

DAN BORCA V RADOVLJICI

Vsakoletna proslava dneva borca, ki so jo letos posvetili tudi 35-letnici vstaje, je bila v nedeljo, 4. julija, na Mlaki pod Radovljico. Organizirala jo je ZB NOB Radovljica v sodelovanju s teritorialno enoto.

Že dopoldne so se v veliki sejni dvorani občinske skupščine zbrali mladi prostovoljci v teritorialno enoto, ki so jim pripravili dva poučna vojaška filma. Od tod so krenili na Mlako, kjer so pod vodstvom rezervnih vojaških starešin opravili vojaške in strelske vaje ter se seznanili z lastnostmi in uporabo sodobnega pehotnega orožja.

Slovesnost se je pričela popoldne ob 14. uri na prireditvenem prostoru s slavnostnim govorom poveljnika teritorialne enote Draga Rozmana. Nato so mladi prostovoljci svečano zaprignili, načelnik oddelka za ljudsko obrambo Janko Rozman pa je prebral ukaz o napredovanju rezervnih vojaških starešin v višje čine.

V kulturnem programu, ki je sledil, so nastopili člani pevskega zbora Lipa iz Radovljice, folklorne skupine KUD Veriga Lesce, recitatorji Delavske univerze in osnovne šole A. T. Linhart iz Radovljice. Na tovariškem srečanju, ki je trajalo pozno v noč, pa so igrali člani ansambla Triglavski fantje.

galo več praktičnih vaj na terenu samem, saj tako ob praktičnem delu hitreje in kvalitetneje osvajajo za svoje poslanstvo potrebne veščine.

Visoka udeležba na izpiti priča o zavednosti članov in o potrebi po strokovnem izpopolnjevanju, ki jo člani čutijo. Omenimo še to, da so člani ZRVS na obali zbrali okrog 10.000 din (novih) za potresno področje; pred tem pa so v svojih delovnih organizacijah že v ta namen prispevali enodnevni zaslužek. Ravno tako so razpravljali in tudi posebej poudarili pomen posojila za ceste.

S. C.

RAVNE NA KOROŠKEM

ODKRITJE SPOMINSKEGA OBELEŽJA NA STROJNI

Na Strojni v Mežiški dolini je bilo 30. maja veliko zborovanje članov ZB NOV, ki se ga je udeležilo tudi mnogo občanov,

mladincev, pripadnikov obmejnih enot JLA in raznih organizacij. Odkrili so spominsko obeležje borcu in aktivistu Alojzu Žnidaršiču-Kompanu, ki je padel 19. marca 1945. Obeležje so uredili na pokopališču. Denar so prispevali krajevna združenja borcev NOV in Zelezarna Ravne. Življenjsko pot padlega borca sta opisala predsednik ZZB NOV Ravne Ivan Močnik in ing. Mitja Šipek, ki je vodil tudi pevski zbor Sentanelških pavrov. Po slovesnosti se je nadaljevalo prijateljsko srečanje.

F. SREBOTNIK

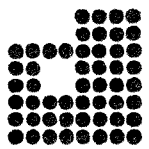
BLEJSKA DOBRAVA

TRETJE SREČANJE POBRATENIH KRAJANOV

Junija je bilo v vasi Podlaka nad Grgarjem srečanje pobratenih krajanov Blejske Dobreave in krajevne skupnosti Ravne-Bate. Tamkajšnji predsednik krajevne skupnosti je ob tej priložnosti odprl 6 kilometrov dolgo cesto iz Bat v Podlako; zgradili so jo s prostovoljnimi delom. Na proslavi je nastopil pevski zbor Vintgar, ki je pel tudi na komemoraciji na mestu, kjer je padel sekretar skojevske organizacije v Vojkovi brigadi Milan Kalan-Klek, domačin z Dobreave. Slavnostni govor je imel tudi predsednik ZB NOV Blejska Dobrava. V kulturnem sporedu so sodelovali učenci osnovnih šol Blejska Dobrava in glasbeni ansambel iz solkanske osemletke.

A. L.

DOPISNIKI NAM POROČAJO

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publika-
cije, razglednice, prospekte in reklam-
ne tiskovine.*

Izdeluje enobarvne in večbarvne kli-
šeje v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani
obrat za večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik
»DELO«.

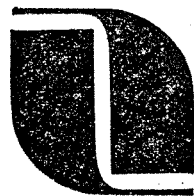
Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI
RAZGLEDI, revijo AVTO, revijo STOP,
revijo JANA, ZABAVNIK

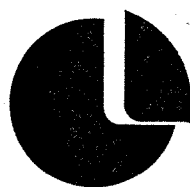
SLOVENIJALES

LESNO KEMIČNA INDUSTRIJA

lesonit
ILIRSKA BISTRICA

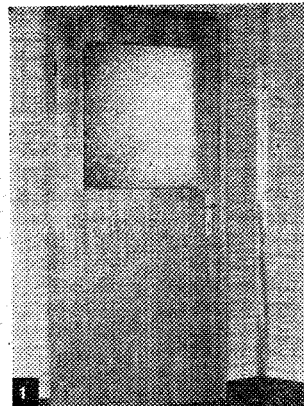

NOVOLES POJEM KVALITETE

lesna
slovenj gradec

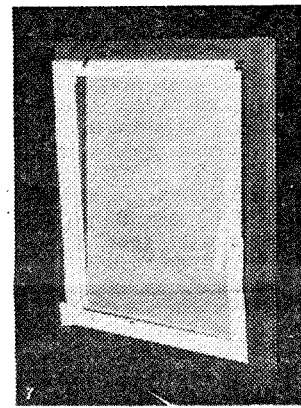
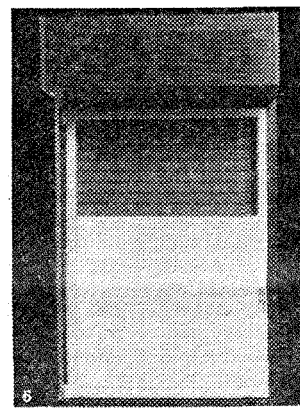
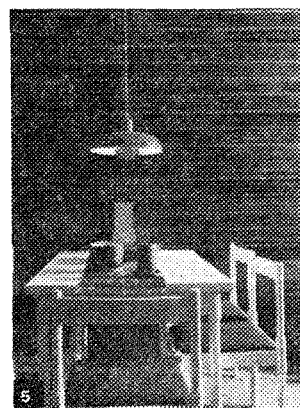
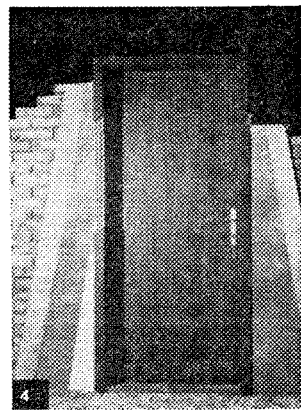
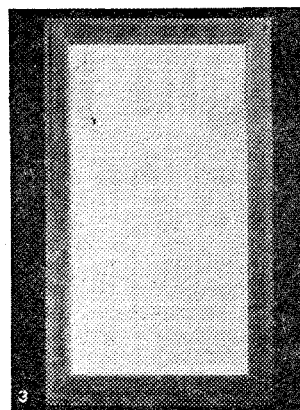
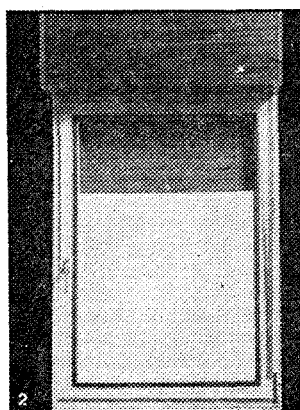
gozdarstvo in
lesna industrija
o. sol. o.

LESNA, SLOVENJ GRADEC,
vam s svojimi TOZD nudi:
žagan les iglavcev, ladijski pod,
iverne plošče — navadne in oplemenite-
ne, oblaženo pohištvo in drugo.

Tukaj vam želimo predstaviti naš pro-
gram stavbnega pohištva ter stropnih
in stenskih okrog.

1, 4 — SUMO vrata
2, 3 — IZOLIR lips okna
3 — Stenske in stropni
6, 7 — INTRO okna

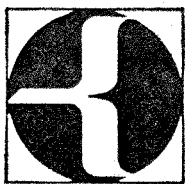
paloma

papirna konfekcija

sladkogorska
sladki vrh

CERTUS

MARIBOR, PARTIZANSKA 3/I.

- HOTELI
- GOSTINSKI LOKALI
- TURISTIČNA AGENCIJA
- AVTOBUSI
- REKREACIJSKI CENTRI

LESNO INDUSTRIJSKI
KOMBINAT

LIKO

VRHNIKA

s svojima TOZD Tovarna vrat Borovnica in Parketarna Verd

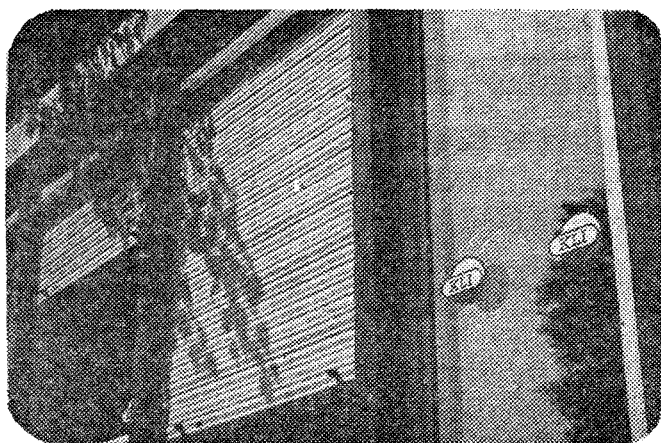
se priporoča cenjenim potrošnikom s svojim kvalitetnim proizvodnim pro-
gramom;

1. kompletna grundirana sobna vrata serijske proizvodnje za mokro vgraditev
2. kompletna finalizirana sobna vrata za objekte po naročilu za suho vgra-
ditev
3. vhodna in garažna vrata sodobnih oblik iz izbranega lesa framireja, jelo-
vine ali macesna
4. mize in stoli raznih finišev iz prvovrstnega bukovega lesa modernega in
kolonialnega tipa
5. žagan les iglavcev in listavcev standardnih dimenzij oziroma razrezan po
naročilu

Vse izdelke serijske proizvodnje lahko kupite po konkurenčnih cenah v na-
šem prodajnem skladišču »LIKO-KLI« Jelovškova 17, 61360 Vrhnika, tele-
fon 70-295.

Dolenji
Logatec
tel. 74-260

proizvaja

- vezana okna in balkonska vrata
- enojna okna sodobnih dimenzij in balkonska vrata z izolacijskim steklom
- plastificirane profile in eslinger rolete
- kolonial stole raznih tipov in barv in druge proizvode drobnega pohištva

IMELI SMO LJUDI

Ivan Veber

V Trebnjem so 31. marca pokopali Ivana Vebra iz Mrzle juže pri Veliki Loki. Rodil se je leta 1919 v Spodnjih Gorjah. Bil je borec v Gorenjskem in nato v Zapadnokoroškem odredu. Pod Stolom je bil hudo ranjen julija 1943. Ko se je pozdravil v bolnišnici Mežaklji, je bil imenovan za sekretarja SKOJ okrožja Jesenice. Prejel je dvojne odlikovanj.

Marija Ožbolt

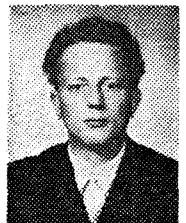
V Kočevju so 8. junija pospremili na zadnji poti Marijo Ožbolt. Rodila se je leta 1896 v Šegovi vasi v Loškem potoku. Njeni trije otroci France, Sonja in Jože so bili že leta 1939 člani KPJ ali SKOJ. V domači vasi je sodelovala z OF od ustanovitve. Maja 1942 so ji italijanski fašisti požgali dom in vsa družina je odšla v partizane. Sin Jože je padel kot borec Cankarjeve bri-

gade decembra 1942 in France je nosilec spomenice 1941. Do smrti je ostala družbeno aktivna.

Vinko Rozman

V Trzišču so se 27. marca za vedno poslovili od Vinka Rozmana. Star je bil 75 let. Leta 1942 je postal obveščevalec Kokrškega odreda na domačem terenu. Leta 1944 so ga okupatorji dvakrat aretirali, toda obakrat se je rešil.

Vinko Dulmin

V Kočevju so pokopali 18. aprila Vinka Dulmina. Rodil se je leta 1926 v so-

POPRAVEK

V osmrtnici Fanike Božič iz Maribora, ki smo jo objavili v prejšnji številki, se nam je vrnila napaka. Mož pokojne tovarišice, nekdanji načelnik štaba Zidanškove brigade, Lazo Božič, je bil po pomoti omenjen kot »pokojnik«.

sednji Ribnici. Leta 1941 je prišel v stik s partizani Ljuba Serčerja. Kot marljivega mladince so ga okupatorji aretirali v letu 1942 in poslali v internacijo. Jeseni 1943 je postal borec 14. divizije, v kateri je ostal do osvoboditve.

Tončka Brezavšček

Komaj deset mesecev za možem, 4. maja letos, je odšla za možem Stefanom še Tončka Brezavšček. Skupaj s pokojnim možem je aktivno sodelovala v narodnoosvobodilnem gibanju. Kot rejnica je po vojni vzredila 24 otrok, za kar je prejela visoko priznanje občine Trzišča in Društva prijateljev mladine.

Ana Božič

Dne 1. aprila je v starosti 83 let preminila Ana Božič z Griča pri Trebnjem. Že avgusta 1942 je postala aktivistka NOB. Njeni trije sinovi so bili partizani, hčerka pa je bila mladinska aktivistka, ki so jo domobranci maja 1944 živo zakopali. Pokojna Ana je aktivno sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah, posebno pri vprašanjih kmečkih žena.

Franc Primožič

V Kubeđu so pokopali 6. maja Franc Primožiča. Rodil se je leta 1911. Že leta 1931 se je pridružil antifašističnemu gibanju, leta 1942 pa je postal član terenskega odbora OF. Leta 1944 je odšel v partizane.

Anton Planinc

Dne 7. aprila so v Žalcu pospremili na zadnji poti Antona Planinca. Rodil se je leta 1903 v Preboldu. Sprva je aktivno sodeloval na terenu, avgusta 1944 pa je postal borec Tomšičeve brigade.

Ivan Kenda

V Vojniku pri Celju so 2. junija pokopali Ivana Kendo. Rodil se je leta 1920 v Žalčah na Tolminskem. V partizane je vstopil marca 1944. Prejel je več odlikovanj.

PREBERITE

POIZVEDBA

Vedel bi rad, kje in kako je bil ubit Rado Umek pa kje je pokopan, mizarski delavec pri rudniku v Zagorju ob Savi. Njegovega rojstnega kraja ne vem. Vem le, da so ga ubili Nemci, da je bil doma iz revne družine in da so njegovo mater Marijo, rojeno Zorko, hkrati odpeljali v Auschwitz, kjer je umrla.

Prosim vse, predvsem pa Zagorjane, da mi to sporočijo na naslov: Jože Zorko, Zdole 39, p. Krško.

Vem tudi to, da so Rada ubili že prve mesece 1941. leta.

Rado Umek

VABILO

Ob 34. obletnici ustanovitve vabimo borce, komandirje, komandante in politične komisarje 1. slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča, da se udeležijo tradicionalnega srečanja z vojniki sedanje enote Toneta Tomšiča, ki bo 16. julija v vojašnici Borisa Kidriča v Šentvidu pri Ljubljani z začetkom ob 10. uri.

Pripominjamo, da se boste lahko ob tej priložnosti naročili na knjigo Francija Strleta VELIKI FINALE NA KOROŠKEM, ki opisuje končne boje Tomšičeve in drugih enot v

Mislinjski, Mežiški in obdravski dolini.

Odbor 1. SPUB Toneta Tomšiča

POIZVEDBA

V 1. številki »TV 15« z dne 8. januarja 1976 sem zasledila članek »V spomin«, ki ga je napisala Štefka Melanšek, pa bi jo prosila, če se javi na naslov: Nežka Pangerc (Petričeva Nežka), Čečevje 54, p. Ravne na Koroškem.

ZA POSTAVITEV SPOMENIKA GRADNIKOVCEM

Za spomenik sedemintridesetim borcem Gradnikove brigade, ki ga bodo postavili pri kmetu Mrzlikarju nad Otaležem, so se izredno dobro odzvali zasebni obrtniki v idrijski občini.

Prispevali so že več kot 5.000 dinarjev!

Upamo, da se bodo prošnji odzvale tudi organizacije združenega dela. Za spomenik so prispevali tudi posamezni občani.

JANEZ JERAM

VABILO

V nedeljo 11. t. m. ob 15. uri, bo v Kromberku pri Gorici (pri gostišču Hrast) zborovanje nekdanjih političnih zapornikov in internirancev Goriške.

AKTIV ZB »IZLETNIK CELJE« VABI

Aktiv ZB »Izletnik Celje« bo 10. 7. 1976 priredil v rekreacijsko-turističnem centru Golte nad Mozirjem tovariško srečanje borcev iz vseh avtobusnih podjetij Slovenije.

Srečanje, katerega pokrovitelj je »Izletnik Celje«, se bo pričelo ob 10.30 pri hotelu Golte s pozdravnimi govori predsednika aktiva ZB »Izletnik Celje«, glavnega direktorja »Izletnik Celje« in predsednika ZZB NOV Mozirje.

Sledil bo kulturni program, v katerem bodo sodelovali: godba na pihala, pevski zbor in recitatorji, slavnostni govornik pa bo Boris Čizmek-Bor, prvoborec in predsednik sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu pri IS SR Slovenije.

KRIŽANKA

SESTAVIL KOPRIVŠEK		SPECIALIST ZA STOMATOLOGIJO	SLIKARSKE DEŠČICE	NAČRT POTOVANJA	GL. MESTO BIH	OŽINA NAMALAKI
MOČAN PRIJEM						
MONGOL						
ZAPREKA						
LIZA						INDIJSKI DROBIŽ
DREVORED						
OZEMLJE						
RISAL: J.K.	DEL JEZDEČEVE OPREME	RACI PODOBNA PTICA	FOSFOR LJUBO OTRIN	TRAVA DRUGE KOŠNJE		
SKANDINAV. MESTO				GR. OTOK ZBORI S PEVCEV		
KNJIGOV. POPRAVEK					DARIAN	TV-15
TREMLO		ST. RIMSKA HALJA DOLINA			ALUMINIJ NIELSEN	
KEMIČNI ELEMENT				KORICA ST. RIMSKI HIŠNI DUH		
STAROSTNA OKORNOST						KONEC POLOTOKA
NAGOTA					TRENJE	
AUGUST ŠENOVA			HRASTOV PLOD		STAR SLOVAN	

V šoli Republiškega sekretariata za notranje zadeve v Vikrcih pri Ljubljani je bila pretekli teden mladinska poletna politična šola, na kateri je sodelovalo okoli štiristo mladih družbenopolitičnih delavcev iz sredin, kjer mladi delajo in živijo. Glavni namen šole, da se mladi usposobijo in pripravijo na jesen, ko bo v celotni mladinski organizaciji nekaterim potekla mandatna doba, so povezali tudi z oceno vsebinskih premikov v delovanju mladinske organizacije od kongresa do danes.

Ocenjevali spremembe v vsebini dela za družbenopolitično organizacijo mladih zagotovo ni tako enostavno, kot oceniti spremembe v organiziranju. Za slednje lahko z gotovostjo zapišemo, in tako so ocenili tudi na politični šoli, da so utrdile organizacijo, močnejše povezale mlade na posameznih področjih dela, predvsem pa odpravile prejšnjo dokajšnjo razslojenost mladih, na primer študentske in delavske mladine. Po drugi strani pa gre za vsebinske premike, ki so z omenjenimi organizacijskimi v neposredni povezavi, kar je bil konec koncev tudi namen reorganizacije ZSMS.

»Če bi primerjali delovanje mladinske organizacije pred kongresi in sedaj, lahko z gotovostjo rečem, da so spremembe očitne,« meni JADRAN ČALIJA iz koprškega Tomosa. »Kljub vsemu pa gre še vedno za občutek, da je mladinska organizacija v glavnem za dejavnosti, ki so bolj manifestativnega značaja, njene vloge pri osveščanju in oblikovanju splošne politike pa mnogi, predvsem starejši, še ne razumejo, ali je nočejo razumeti.«

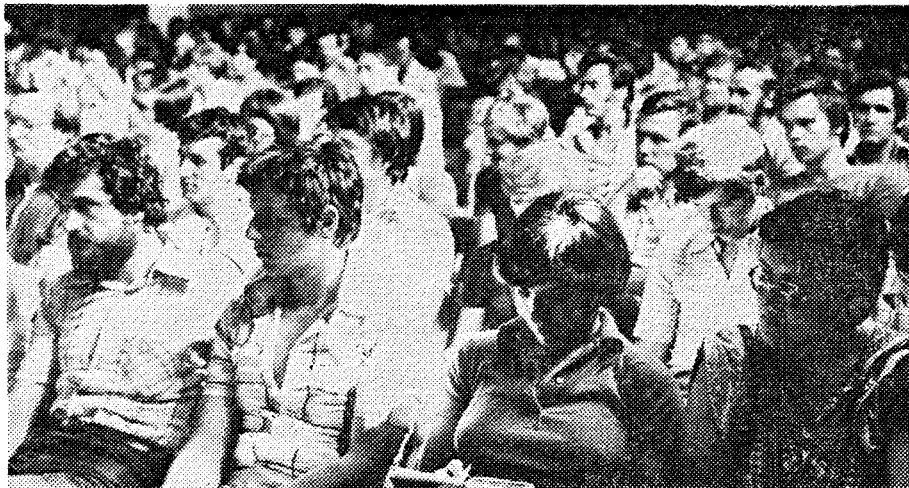
V treh osnovnih organizacijah in več aktivih ZSMS Tomosovi mladinci zaznajo težave, ki zadevajo mlade že v samem začetku in jih takoj tudi obnavljajo. S tem pa postavijo tudi osnovo za njih rešitev. Jadran zatrjuje, da najbolje dela aktiv oziroma osnovna organizacija mladih v neposredni proizvodnji, medtem »ko se mladi v skupnih službah in na drugih delovnih, neproizvodnih mestih, kar ne znajo razčistiti.«

RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

V OGLEDALU NASEGA CASA

Mladi dobivajo svoje mesto

Z letošnje mladinske politične poletne šole

Vseh mladih imajo v Tomosu okoli 250!

»Po kongresu smo mladi dobili svoje delegate v vse samoupravne organe v podjetju, naši delegati so v delegacijah, najpomembnejše pa smo dosegli pri idejnopolitičnem usposabljanju in osveščanju mladih. Da smo mladi dobili svoje pravo mesto v odločanju v podjetju in tudi vpliv na posamezne odločitve, kaže na nek način tudi razumevanje, ki ga ima Tomos zadnji leti za mladinske delovne akcije. Lani je šlo praktično od proizvodnega traku na akcije kar 13 mladih, letos pa samo v prvo izmeno 15, pa še več jih bo šlo!«

Podobno se odnosi marsikje, čeprav

ne povsod, spreminjajo tudi v krajevnih skupnostih. »Mladim zagotovo ni več dovolj, da imajo v krajevni skupnosti svoj prostor le za najrazličnejše aktivnosti, kot je šport in kultura,« meni TOMO ZUPANČIČ iz Centra v Ljubljani, sicer gimnazijec Poljanske gimnazije. »Potrebno je razvijati najrazličnejše oblike idejnopolitičnega dela. V mestnih krajevnih skupnostih je že tako, da se združujejo v osnovnih organizacijah res tisti mladi, ki želijo delati, saj si drugi iščejo zabave druge. Tisti, ki delajo, pa se želijo tudi usposabljanje za delo. In to jim tudi omogočamo.«

Informator JADRAN PRIMOŽIČ iz Postojne, sicer zaposlen v Transavtu,

je že pravi veteran mladinskih poletnih političnih šol. Tokrat je bil tu že tretjič in je razlike med šolami ocenil takole: »Medtem ko je bila tretja šola nekakšen kongres v malem, saj smo pripravljali kongresne dokumente in s tem tudi bistveno prispevali k uspehu kongresa, saj smo v tako množični sestavi že pred samimi kongresnimi dogovori ugotovili najpomembnejše naloge, sta bili četrta in ta zadnja šola namenjeni predvsem usposabljanju za delo v organizacijah združenega dela, šolah, krajevnih skupnostih, na področju informiranja, družbene samozastite in ljudske obrambe, družbenih organizacij in društev, idejnopolitičnega dela in kulture, posebej pa so delali v skupini tudi predsedniki občinskih konferenc ZSMS.«

Jadran Primožič dela na področju informiranja in meni, da je to področje še vedno med najbolj šibkimi tudi v mladinski organizaciji.

VIDA MIKUŽ, predsednica sveta šole, meni, da je letošnja šola med boljšimi doslej. »Pogrešam le nekaj več konkretnih napotkov za delo do jeseni v skupini za predsednike občinskih konferenc ZSMS. Vzpostavitveno je tudi to, da je vse več udeležencev zelo mladih, kar pomeni, da bodo svoje znanje lahko še bistveno dopolnjevali in tudi še dolgo delali v mladinski organizaciji. To je gotovo rezultat vse bolj načrtne kadrovske politike tudi v mladinski organizaciji.«

BORIS GROBELNIK je v mladinski politični šoli delal v skupini za vzgojo in izobraževanje. »Največji podarek smo dali prav preobrazbi usmerjenega izobraževanja, kar je verjetno ena osnovnih nalog zveze socialistične mladine v naslednjem obdobju. Boris, ki je sicer z gimnazije v Mostah (Ljubljana) je prepričan, da je prav v zadnjih dveh letih precej boljša organiziranost ZSMS prispevala tudi k bolj samoupravnim odnosom v njihovi šoli. »Sodelujemo pri oblikovanju vseh odločitev, pri vsem, kar se na šoli dogaja. Vse to pa povezuje mo z novim predmetom — samoupravljanje s temelji marksizma. Prav tako se je po kongresu bistveno popravilo idejnopolitično usposabljanje, ki ga prej tako na gimnaziji kot na občinski ravni praktično ni bilo.«

Tekst in foto: V. P.

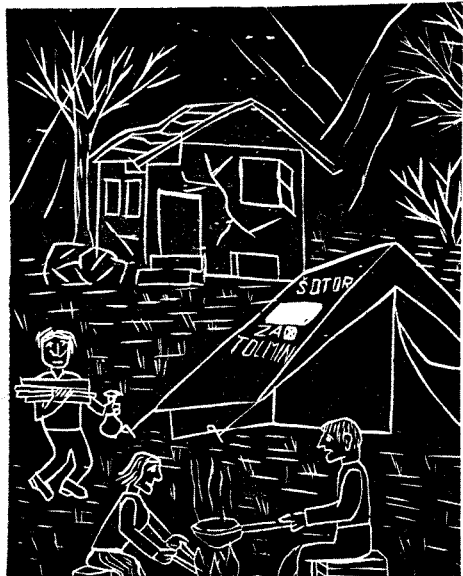
TV-15 ZA MLADINO

Pomagali smo Tolmincem

V šoli smo zbrali 1.373 dinarjev, na Rdeči križ pa smo poslali kar 1.407 dinarjev

Takoj po potresu, ki je hudo prizadel ljudi na Primorskem in na Tolminskem, smo se mladi člani Rdečega križa iz Šmihela odločili, da jim bomo pomagali.

Ze takoj naslednji dan smo po razredih začeli zbirati denar, ki naj bi ga darovali naši učenci Tolmincem. Akcija

je stekla pod geslom »Šotor za Tolmin«. Radi smo se odrekli sladkarijam in sladoledu ter dali denar blagajniku Rdečega križa v razredu ali pa v kanglico na hodniku. Od torka do ponedeljka, to je v tednu Rdečega križa, smo pridno zbirali denar. Ker smo se bali, da v šoli ne bomo zbrali dovolj denarja za šotor, smo se odločili, da bomo prostovoljne prispevke pobirali tudi po ulicah. Res smo s kanglico Rdečega križa hodili po ulicah. Skoraj pri vsaki hiši smo naleteli na dobre ljudi, ki radi pomagajo prizadetim. Vsak je dal nekaj denarja, nekateri pa so darovali celo rdeč bankovec ali dva.

Ko smo denar pobrali po vseh ulicah in se je vsota tako povečala, da je bilo denarja že za več šotorov, smo se premislili in denar namenili najbolj porušeni šoli na Tolminskem in sklenili, da si bomo z njo tudi dopisovali.

V šoli smo zbrali 1.373 dinarjev, na Rdeči križ pa smo poslali kar 1.407 dinarjev!

Zelo smo bili srečni, ker smo lahko tudi mi pomagali pomoči potrebnim Tolmincem — in prizadetim prebivalcem dokazali, da v nesreči niso sami. Dobro pa smo se zavedali tudi tistega pregovora »kdor hitro da, dvakrat da«.

Tekst: VLADKA MRZEL

Risba: VOUK

(Iz »Prvih poganjkov«, glasila osnovne šole Milke Šobar-Nataše iz Novega mesta)

Franjo Vrunč-Buzdo

Ponosni smo, da nosi naša šola v Slovenj Gradcu njegovo ime

BOJAN OVČJAK

EDEN PRVIH KOMUNISTOV

Franjo Vrunč je bil učitelj v Slovenj Gradcu. Rodil se je 12. februarja 1910. leta. Bil je eden prvih komunistov v naši občini... Bil je partizan. Kot vodjo Celjske čete so ga ujeli in ubili kot talca.

RENATA ŠTAMULUK

TUDI ŠPANSKI BOREC

Franjo Vrunč se je rodil 12. februarja 1910. leta. Po poklicu je bil učitelj. Bojeval se je za svobodo in resnico. Bil je tudi španski borec.

Ponosni smo, da nosi naša šola nje-

govo ime in tudi prav je, saj se ga bodo tako spominjale še nadaljnje generacije.

BIL JE NARODNI HEROJ

Franjo Vrunč je bil narodni heroj. Rodil se je 12. februarja 1910. leta v Slovenj Gradcu. Bil je aktivist in borec narodnoosvobodilne vojske. Ko so ga ujeli, so ga odpeljali v Maribor, kjer

ANDREJA BARL

so ga ustrelili kot talca. Danes se po njem imenuje naša šola.

Ker se sestavki vsebinsko malo ponavljajo, vam moramo povedati, da nas je nedolgo tega obiskal stalni sodelavec »TV 15« Adolf Ankon in nas vprašal: kdo, kdaj, kje in zakaj so šolo v Slovenj Gradcu imenovali po Franju Vrunču-Buzdu. Tako so nastali sestavki, ki vam jih pošiljamo! Pa še nekaj je treba povedati. Smo učenci osmega razreda in na vprašanja smo pismeno odgovorili v desetih minutah in ne, da bi se poprej pripravili.

Zato nam oprostite, če smo storili kakšno napako.

BOJAN OVČJAK
RENATA ŠTAMULUK
ANDREJA BARL

Zgodilo se je v Novem mestu

To je samo nekaj spominov na dni, ko se je tudi novomeška mladina vključevala v boj za svobodo

To so spomini tovariša Boga Kome-
lja.

»Dušan Jereb mi je dal nalogo organizirati prehrano za osvobojeno ozemlje. V tej zadevi sem imel stike v Ljubljani. Večkrat sem moral iti na teren in nekoč sem gazil sneg do pasu. Z menoj je bil tudi Boris Lenarčič iz Novega mesta. Oba sva se pridružila Lađu Ambrožiču, ki pa je menda ostal v Straži ali pa je šel z nama v Podhosto. Ne spominjam se več dobro! To sem omenil le zaradi tega, ker nam je vso pot sledil neki novomeški dijak. Ko smo se ustavili, se je ustavil tudi on. Ko smo se premaknili, se je premaknil tudi on. Ko smo se

ljena. In Ljubček je res prišel, ko se je vrnil iz vasi Potok ali iz Soteske! Dejal mi je, da je Oblak rešil zadevo. Spetoma so voz ustavili fašisti in začeli po njem brskati. Oblak je pokazal italijansko legitimacijo, ki je povedala, da je zaposlen na žagi in da vozi potreben material delavcem, pa so ju spustili.

In še eden izmed mnogih spominov. Prve dni novembra 1941. leta sem šel na cesti brat list Slovenec, ki je bil nabit na steni hiše, kjer je sedaj Dolenjski list. Tam sem zagledal Janka Stariho (narodnega heroja) in kar zaprepaščen sem bil, ker sem vedel, da je šel na Buč. ko in bil tam ranjen. Vse mi je povedal in odšel z menoj na naše stanovanje in tam ostal tri tedne, dokler ni prišel v oskrbo Splihalove družine, ki je stanovala v Hočevarjevi hiši (vhod z Glavne- ga trga po dvorišču) nad Krko. Sedaj se šele zavedam, kakšno drzno dejanje je bilo, da so ga moji starši vzeli na stanovanje. Prej pa je bil pri Stefanovi- čevi (Podbevškovi) Darinki. Če bi Italijani za to zvedeli, vam danes tega ne bi mogel pripovedovati in tudi Podbevško- ve Darinke ne bi več srečevali, ker bi nas Italijani vse pobili. Ali veste, kaj se to pravi skrivati ranjenega partizana, in to v mestu!

»Zdaj to vemo,« smo odgovorili. To je bilo nekaj spominov na dni, ko se je tudi novomeška mladina vključevala v boj za svobodo... Povedali bi še, da so tovariša Boga Komelja zaprli in da je preživel v zaporu, internaciji in v taboriščih šestindeset mesecev.

UČENCI OSNOVNE ŠOLE
KATJE RUPENA

SRNA

Ondas nas je v osnovni šoli De-
kani obiskala nekdanja terenska
politična delavka Julka Pavletič in
nam povedala tale spomin na voj-
ne dni:

»Zgodilo se je neke v Brkinih. V gozdu so se zbrali mladi akti-
visti, da bi se dogovorili za akcije. Tatjana se je šulila s svojim ko-
misarjem. Komisar je bil starejši
človek, ona pa mlada in urna. »Kako boš tekla, če se ti približa
sovražnik?« mu je rekla. Komisar
je bil sprva užaljen, pozneje pa je
predlagal tekmovalstvo. Tatjana je
bila hitrejša in takrat je dobila
partizansko ime Srna.«

ALENKA PASEK

vračali, je šel tudi za nami. Spoznali smo ga in na vprašanje, zakaj nam sle-
di, je dejal, da bi šel rad k partizanom
in da je mislil, da gremo tja tudi mi,
pa nam je zato sledil.

Tako je bilo v tistih dneh.

Ne vem kdo, menda je bil Viktor
Avbelj, mi je dejal, naj prevzamem iz
ženske bolnišnice aparaturo za razkuže-
vanje in zdravila. Da je v bolnišnici že
vse zmenjeno in da bo ob določenem uri
prišel voznik k meni, da bo stvari odpe-
ljal. Zadeva je bila zelo nujna. Čakal
sem voznika, a ga ni bilo. Kaj storiti?
Ali naj organiziram prevoz iz Novega
mesta? Toda, kdo naj pelje? Organizaci-
ja je bila tajna in preden bi ugotovil,
koga lahko naprosim, bi bilo že pre-
pozno.

Kot po naključju mi je pot prekrizal
Murnov Ljubček iz Novega mesta.

Poprosil sem ga za pomoč in brez
oklevanja je pristal. Sreča je bila, da
je bil konj v hlevu in še preden sem pri-
šel v bolnišnico, je Ljubček že bil pri
stranskem vhodu na bolniški vrt ob
nekdanji mrtvašnici. Toda ne sam, z njim
je bil Oblakov Jože (nekdanji zvezni
poslanec za zdravstvo goriške regije).
Nejevoljen sem bil, pa nisem nič rekel.
Kasneje se je pokazalo, da je bilo to
kar prav!

Nato sem šel v bolnišnico. Usmiljen-
ka me je že čakala. Kot duh se je pomi-
kala ob steni. V zidnih odprtinah ob
vratih so stale druge nune, ki pa jih ni
bilo videti. Samo rokov se je pokazal in
pomagal. Vrata so se odprla in prišla je
zelo otovorjena nuna. Ko je skrivna ro-
ka spet pomignila, se je premaknila na-
prej in to je trajalo vse do izhoda na
vrt, vmes pa se je ob vsakih vratih se-
lil material iz rok nune v roke druge
usmiljenke. Ko se je nuna znebila ma-
teriala, je smuknila v svojo sobo. Tako
sem spoznal v tej akciji, ki jo je pripra-
vila novomeška mladina, da ne sodeluje
samo ena nuna, pač pa dosti več. Ob
vratih vratih sem stvari prevzel sam in
jih odnesel na voz, ki je že čakal.

Vse, kar sem zdaj opisal, se je odvi-
jalo brez besede, mislim, da je akcijo
v bolnišnici organiziral doktor Čik, ki
je bil takrat kot medicinec v ženski
bolnišnici.

Ker ni prišel pravi voznik, se nisem
vrnil domov, ampak sem oprezal okrog
doma, če bi se kaj zgodilo, preden bi
me Ljubček obvestil, da je zadeva oprav-

KRAMLJANJE

V našem uredništvu se je ogle-
sila tovarišica Eti Konteljeva,
predsednica društva likovnih pe-
dagogov obalno-kraškega območ-
ja, in nas povabila na otvoritev
mladinske likovne razstave »Pri-
morska v boju za svobodo«, ki jo
je v počastitev petintridesete ob-
letnice vstaje slovenskega naroda,
osvobodilne fronte in dneva bor-
ca organizirala obalna konferen-
ca SZDL Koper.

Zal se vabilo nismo mogli od-
zvati, čeprav bi mladinska likov-
na razstava »Primorska v boju
za svobodo«, ki so jo drugega ju-
lija slovesno predstavili v domu
borcev narodnoosvobodilne vojske
in mladine Jugoslavije v Kumrov-
cu, kot dragoceno darilo učenc-
ev primorskih šol spominu na
velike in neopozabne dni naše zgo-
dovine, kot je zapisano v vabilu,
to prav gotovo zasluzila.

V majhno opravičilo objavlja-
mo perorisbo učenca sedmega ra-
zreda osnovne šole v Piranu, Jan-
ka Vallerja »Prišli so partizani«,
eno izmed del mladinske likovne
razstave »Primorska v boju za
svobodo«.

Ze dolgo, menda že kar dve leti,
se dogovarjamo, da bomo obi-
skali člane zgodovinskega krožka
osnovne šole Šlandrove brigade iz
Domžal... Zato smo se toliko bolj
razveselili sestavka Matjaža Bir-
ka, ki nam ga je poslala tovari-
šica Marcela Stiplovšek, mentori-
ca omenjenega krožka.

Preberite ga in videli boste, ka-
ko mladi iz Domžal razvijajo in
negujejo revolucionarne tradicije!
Se vam zdi prav, dragi mladi
domžalski zgodovinarji, da ste se
tokrat prvič oglašili?

»Pošiljam vam krajši sestavek
v prozi,« piše Ema Antončič. »Po-
slala sem ga na neki srednješolski
literarni natečaj na temo narod-

noosvobodilnega boja, ki zaradi
preskromne udeležbe (žalostno,
mar ne?) ni uspel. Ker mi je že
dolgo ležal v predalu, sem se
odločila, da vam ga pošljem in
upam, da ga boste objavili.«

Zapisala si tudi, da prispevek
žal ni dokumentaren, kot večina
prispevkov na mladinski strani
borčevskega glasila, in to je tudi
vzrok, da ga nismo objavili. Ker
pa nam bi bilo hudo, če se ne

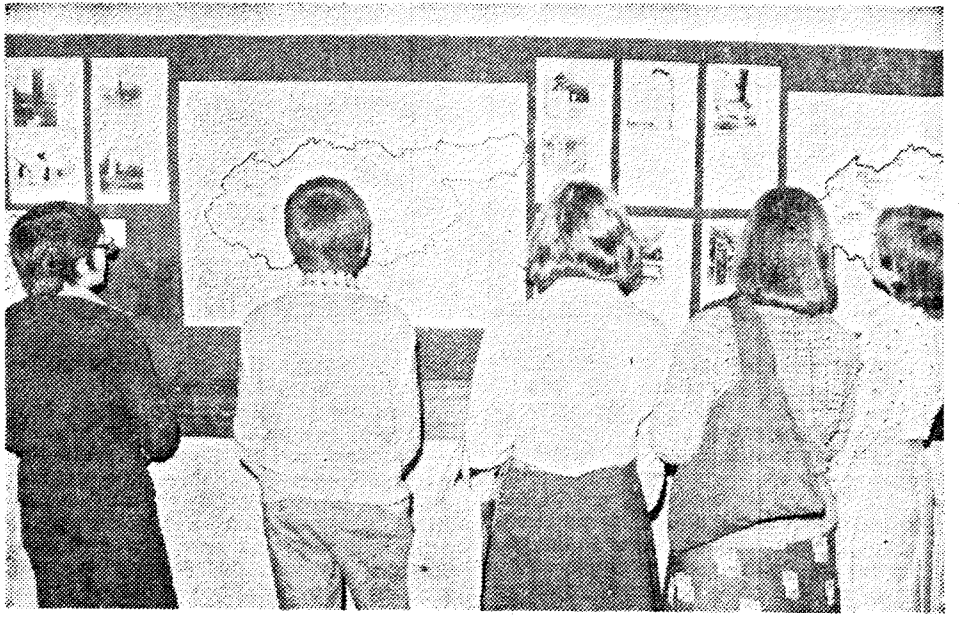

bi več oglašila, saj znaš dobro
pisati, te prosimo za razumeva-
nje in te vabimo k sodelovanju.

Tisto o natečaju, draga Ema, je
res žalostno, a vendar ne tako, da
bi tarnali. Veš, to je konec koncev
eden izmed redkih tovrstnih na-
tečajev, ki ni uspel!

Lepo pozdravljeni!

Matjaž Birk

Pionirji pri ogledu razstave, delo članov zgodovinskega krožka iz domžalske osnovne šole

Negujemo svetle tradicije

Vemo, da ime Šlandrove brigade, ki ga nosi naša šola, tudi obvezuje

Ko je bila v začetku 1973. leta zgra-
jena osnovna šola v Domžalah in ko je
dobila ime po Šlandrovi brigadi, smo
pionirji in mladinci, skupaj z učitelji,
takoj videli, da nam dajejo novi prostori
možnosti za še boljše učne uspehe in
da nas naziv šole obvezuje, da kar naj-
bolj skrbno negujemo revolucionarne
tradicije narodnoosvobodilnega boja.

Takoj po otvoritvi šole smo v pritlič-
ju v posebni sobi uredili stalno razstavo
o bojni poti Šlandrove brigade, preučevati
pa smo začeli tudi literaturo, spomi-
nske sestavke in dokumente o brigadi
ni zgodovini.

Med številnimi pogovori z nekdanjimi
Šlandrovci: Mirkom Jermanom, Fran-
cem Avbljem-Lojkom, Marijo Ivkoviče-
vo-Cveto, Tomažem Slaparjem-Tugom,
Borisom Lenčkom in drugimi, so nam
pomagali spoznati bojne napore Šlan-
drove brigade in heroizem njenih bor-

cev. Tudi prvi politični komisar Šlandro-
ve brigade Mitja Ribičič-Ciril nam je že
pisal in poslal spominska darila ob tri-
deseti obletnici osvoboditve ter zaželel
članom zgodovinskega krožka uspešno
delo.

Prav tako vsako leto obiščemo Sipek,
kjer je bila Šlandrova brigada 5. avgu-
sta 1943. leta ustanovljena.

Pri razvijanju revolucionarnih tradi-
cij narodnoosvobodilnega boja ima po-
sebnost vloga zgodovinski krožek, ki ga
od ustanovitve 1973. leta dalje vodi men-
torica Marcela Stiplovšek. Pod njenim
vodstvom zbiramo gradivo o narodno-
osvobodilnem boju in pod njenim vod-
stvom smo pripravili že vrsto razstav.

Najprej smo se člani krožka lotili
zbiranja zgodovinskega gradiva o delo-
vanju mladinske organizacije med na-
rodnoosvobodilnim bojem na nekdanji
meščanski šoli v Domžalah. Uspeši smo
navsezadnje stike z nekdanjimi skojevci, ki
so nam dali dragocene spominske zapi-
se, vse pa so povabili tudi na razgovor.
Na osnovi pričevanj in drugega gradiva
smo sestavili nalogo »Pregled delovanja
mladinske organizacije na nekdanji me-
ščanski šoli«, za katero smo 1974. leta
dobili prvo nagrado na tekmovanju, ki
ga je razpisal odbor Šlandrove brigade.

To visoko priznanje nam je bilo
spodbuda za nadaljnje delo in jeseni
1975. leta smo že zbirali in uredili foto-
grafske in drugo gradivo za stalno raz-
stavo o delovanju mladinske organizaci-
je med narodnoosvobodilnim bojem.
Nato smo se lotili še obsežnejše naloge
in sicer o pomnikih narodnoosvobodil-
nega boja v domžalski občini, ki jih je
skupaj okrog deset. Seznan in fotogra-
fije nam je posredoval narodni heroj
Franc Avbelj-Lojko, predsednik ZZB
NOV Domžale, za kar se mu najlepše
zahvaljujemo.

Najprej smo izdelali tri zemljevide
in sicer smo na prvem vrtali spomeni-
ka narodnoosvobodilnega boja, na dru-
gem spominske kamne in plošče, ki so
na krajih pomembnih dogodkov iz na-
rodnoosvobodilnega boja, na tretjem
zemljevidu pa smo prikazali, kje so v
domžalski občini grobišča padlih borcev
in žrtev fašističnega nasilja. Najtežji del
je bil prav gotovo zbiranje podatkov o
dogodkih, ki so jim spominska obeležja
posvečena.

Fotografije smo namreč sklenili opre-
miti s kratkim prikazom teh dogodkov.

Preučevali smo spominske članke,
razprave in drugo gradivo o narodno-
osvobodilnem boju na domžalskem ob-
močju iz Občinskega poročevalca, Kam-
niškega zbornika, Mengeškega zbornika,
Zbornika narodnih herojev in od dru-
gih. Vsi člani zgodovinskega krožka smo
se zelo potrudili, da bi fotografije čim
bolj opremili s takimi teksti, da bi se
mladina in starejši ne le seznanili s šte-
vilnimi lepimi obeležji, ampak tudi z
dogodki, katerim so pomniki.

Slovesna otvoritev razstave je bila
na predvečer dneva mladosti, ko naša
šola prireja že tradicionalni koncert v
počastitev rojstnega dne tovariša Tita.
Veseli smo bili, da je bila naša razstava
deležna velike pozornosti in da so si jo
ogledali tudi naši starši in Šlandrovci.
Njihova priznanja so nam, kot vedno,
spodbuda za delo v prihodnje.

Vemo, da ime Šlandrove brigade, ki
ga nosi naša šola, tudi obvezuje.

MATJAZ BIRK

Zdaj mu je petinpetdeset let in živi v Bočni kot upokojenec. V narodnoosvobodilnem boju je sodeloval vse od začetka 1941. leta. Njegova življenjska pot je bila v tistem času nekaj posebnega. Veliko je žrtvoval in pretrpel in bilo bi krivično, če bi šli njegovi spomini v pozabo, če bi jih ne zapisali za prihodnje rodove.

»Prvi sestanek Osvobodilne fronte v Bočni je bil novembra 1941. leta na naši žagi, ki je kasneje pogorela,« je začel pripovedovati.

Dvaindvajsetletni Feliks je bil takrat na straži.

»Po tistem sestanku je nadaljeval Feliks, »smo začeli zbirati za partizane hrano, obleko, orožje, denar in drugo.« Kmalu so sledile prve resnejše akcije in v tisti, ko so v Kokarjih zajeli gestapovskega izdajalca, je sodeloval tudi Feliks Zmavc.

»Posebno dobro se spominjam tiste noči, ko je sto policistov obklopi Bočno in odpeljalo v taborišča veliko domačinov. Mene in še pet bratov, Franca, Toneta, Rafaela, Stankota in Alojza ni bilo doma, saj smo se zaradi varnosti ponoči največ zadrževali na žagi za Dreto, pa so odpeljali mamo Francsko, sestro Pepco in brata Petra.

Nas šest je še tisto noč odšlo v Savinjsko četo.

Ker so Nemci kmalu zatem začeli z veliko hajko, smo dobili ukaz, da se razdelimo na manjše skupine in tako nas je šest bratov spet ostalo samih. Dobili smo nalogo, naj se vsak skrije, kakor najbolje ve in zna. Bili smo namreč še tako slabo oboroženi, da na kakšen večji odpor proti velikokrat premočnemu sovražniku nismo mogli misliti.

Dogovorili smo se, da se dobimo v Čateških Toplicah, kjer je bila skupina, ki je spravljal ljudi čez mejo in tako smo se znašli na Hrvaškem.

Jaz sem odšel v Slavonski Dobroč, kjer sem dobil zvezo s partizani in kmalu odgovorno in nič kaj lahko

PODOBE NASIH LJUDI

Slovenac iz Bočne

nalogo: postal sem kurir za prevažanje pošte in ljudi čez Savo.

Ves čas pa sem si zelo želel v bojno enoto in konec poletja 1943. leta mi je končno uspelo dobiti namestnika in prišel sem v 12. slavonsko udarno brigado, ki se je kmalu po mojem prihodu preimenovala v proletarsko... Operirali smo na sektorju Motoic—Kazara, šli smo čez Šiprej, spopadli smo se s sovražnikom v bližini Dobroja, Banje Luke, Donjega Vakufa, Tešlica in še drugod.

Feliks Zmavc iz Bočne, ki so mu dali partizansko ime Slovenac, se je posebno izkazal v štiridnevih bojih za trdnjavo Prnjavor.

Kot skojevec je bil izbran za bombaša.

Borci so lezli proti utrdbi, drugi so jih krili. Ko so prišli do ceste, je Feliks kot neverica skočil čeznjo, drugih osem v jurišni skupini pa je zajel dolg rafal, ki jih je vse pokosil... Feliks se ni ustavil! Sam se je začel plaziti proti sovražniku v betonu. Tudi od naslednje skupine je le dvema uspelo doseči cilj. Do cilja so prišli torej le trije borci in med njimi Feliks. Splazili so se tako blizu bunkerja, da so lahko skozi odprtino zmetali ročne bombe. Nato so od zadaj vdrl v utrdbo in napadli preostale branilce. Feliks, ki ni imel ničesar pri sebi, je po njih tolkel kar s kolom, ki ga je spotoma odtrgal od ograje. Po končanem boju je bil po obrazu in obleki tako okrvavljen, da ga nihče ni poznal in da so mislili, da krvavi iz ran.

Takšen je bil Feliks Zmavc-Slovenac iz Bočne: nikoli ni odrekal, če so

ga izbrali za predhodnico in kadar so izbirali prostovoljce, se je javil med prvimi.

»Eden najhujših bojov je bil prav gotovo tisti osemnajstega julija 1944. leta, ko smo se čelno spopadli s Čerkezi... Prihajali so kot zveri, siti in opijanjeni.«

Feliks pa se ni ustrašil niti potem, ko je padel njegov prvi pomočnik in z vso močjo je sam tolkel po njih. »Ko so videli, da mi ne morejo do živega, so name usmerili metalec min. Napad Čerkeзов smo odbili, jaz pa sem dobil dva strela od krogel in kar devetnajst drobcev od min v prsi, roko, nogo in vrat.«

V partizanski bolnišnici na Papuku so mu hoteli odrezati nogo, a ni pustil in ima jo še danes, le za pol centimetra krajšo. »Res pa je, da sem imel nogo tako scefrano, da mi je žena Marija še nekaj let po vojni potegnila več drobcev iz noge.«

Franc Zmavc-Feliks pa bi ne bil on, če bi ne prosil, da ga vrnejo v brigado... »Odklonil sem mesto komandirja čete in raje ostal pri svojem mitraljezu. Nadaljevali so se boji, tam v okolici Koprivnice, Virovitice. Posebno huda je bila zima 1944. leta in ti boji so nas spremljali vse do Maribora, ko se je naša brigada ustavila pri Sv. Duhu.«

Tako je Feliks Zmavc iz Bočne živ, a z enaindvajsetimi ranami, dočakal svobodo.

Po vojni je še dolgo bolehal, nato pa se je zaposlil kot krojač v delavnici v Gornjem gradu, da bi pozneje odprl svojo delavnico. Z vsakim letom

Feliks Zmavc

so bile posledice ran hujše in začutil je, da bo moral pustiti šivanje. Toda, kako!? Ni imel še dovolj delovne dobe in tudi nobenega dokazila, da je bil ranjen. Čez nekaj časa, ne tako kmalu, je dobil iz bolnišnice Petrovaradin več kot pet strani popisanih listov in izvidov, kar je bilo dovolj, da ga je komisija priznala za stoodstotnega invalida.

Ko smo ga vprašali, kakšna odlikovanja je prejel, je dejal: »Doma imam dve, dve pa da sta v muzeju v Osijeku!«

Feliks Zmavc-Slovenac je bil tudi ves čas po vojni izredno prizadeven in zagnan. Kjerkoli in kadarkoli je mogel, je rad pomagal. Na sebe ni nikoli mislil! Še danes je prav tak, kot je bil vedno, tudi tih in skromen. Zelo dobro pa se mu je vendar zdelo, ko smo ga obiskali.

BRANKO BLENKUS

FRANC ŠETINC:

IZGNANCI

Po tistem tudi meni ni bilo treba skrivati kraje. Nekoč sem izmaknil iz skladišča celo steklenico pravega vina. Ko je Opitz prevzel skrb za skladiščenje in sortiranje zimске pomoči, sem ukradel obleko. Za kupom starih cunj sem si slekel staro, raztrgano obleko, ki sem jo bil že zdavnaj prerasel, in oblekel skoraj novo, ukradeno iz kupa zimске pomoči, ki so jo darovali Hermsdorfrčani. Čez sem oblekel svoj dolgi plašč, ki je bil izvrstna kamuflaža za moja tatinska dejanja. Hans je stražil pri vratih skladišča.

S Hansom sva tako postala družabnika pri tatvinah. Oddstihmal ni več govoril o politiki. Izogibal se je pogovoru o Hitlerju, tajnem orožju, slovanskem dreku in podobnem. Celo v uniformi hitlerjugenda se ni več prikazal. Konec aprila so ga vpoklicali med volkodlake. Ko je odhajal, me je sovražno ošinil s pogledom in zasikal:

»Prekleti ušivec, če te le dobim v roke...«

Končal je v zvoniku hermsdorfske evangeličarske cerkve, kjer se je zabarikadirala skupina volkodlakov. Ko so Rusi prodrli do prvih hiš naselja, se je oglasila stroj-

nica, ena redkih ovir na poti do končne zmage.

»Preklete govno nemško!« je zaklical Rus in ustrelil s topičem proti zvoniku. Ko sem se v maju vračal v Hermsdorf, je bila tam še sovjetska oblast. Na ulicah sem videl zvečine tujce, nekdanje ujetnike in prisilne delavce. Nemcev je bilo malo, ker so se večidel umaknili pred Rusi ali pa so se skrivali v svojih stanovanjih. Tudi o Opitzu in njegovih ni bilo ne sluha ne duha. V poslopju nekdanjega taborišča so bili sovjetski vojaki.

OBISK V WALBRZYCHU

Ko se je naš avto bližal Walbrzychu, sem bil čustveno močno vznemirljen. Zadnjih nekaj kilometrov poti sem preživel, kakor da odštevam sekunde. Živo sem si predstavljajal ulico, po kateri se bomo pripeljali v mesto. To je bila cesta, ki je vodila mimo železniške postaje skozi trg, mimo stare gotške cerkve, se nato spustila proti bregovom rudniške jalovine in naposled prispevala v nekdanji Hermsdorf, kraj našega taborišča. Veselil sem se te ceste, kakor da je v mojem življenju vodila h kakšni po-

sebni radosti, h kakšni izjemni sreči.

Peljali smo se skozi Freiburg, ne da bi se ustavili. Srečanje z mestom iz avtomobila je bilo tako bežno, da sem komaj utegnil uzreti kakšno poslopje, znano iz taboriščnih časov.

»Oprostite,« sem se obrnil k Bogdanu, »na karti ne najdem poljskega imena...«

Od Strzegoma proti Walbrzychu je svet gričast, valovit. Kakor plima in oseka se izmenjujeta gozd in polje. Cesta je ozka, a dobra, asfaltna.

»To že ni prava pot,« sem momljaj vase. Walbrzychu smo se bližali po tako čudovitem svetu, da sem strmel. Morda mi je bilo vse tako zelo všeč le zato, ker je

Knjigo Franca Šetince »Izgnanci«, iz katere v nadaljevanjih objavljamo odlome, je izdala Partizanska knjiga.

zahajajoče sonce pordečilo nebo in ker je postal zrak tako omamno svež. Najraje bi si bil brenčal pod nos kakšno pesmico, tako ves iz sebe sem bil od veselja. Čutil sem, da prihaja trenutek, o katerem sem sanjal v taborišču: da bi hodil po teh krajih svoboden brez strahu za svoje življenje. Nekoč sem si v taborišču dejal: »Še ko se bom včepnil, ne bom verjel, da ne sanjam...« A tokrat sem verjel!

Sele ko sem v walbrzyškem predmestju zagledal prve rudarske hiše, tista siva, tipična rudarska poslopja, sem se prepričal, da smo zares prispeli v nekdanji Waldenburg, kraj mojih spominov.

Ustavili smo se pred hotelom »Sudetena«. Pričakovala sta nas sekretarka walbrzyškega vojvodskega komiteja Danuta Mika in njen sodelavec Edward Fiszer. Pozdravila sta nas in nam zaželela dobrodošlico.

Pri večerji smo se pogovarjali o programu za naslednje dni. Pokazalo se je, da obisk nekdanjih taborišč ni predviden. Danuta je bila vsa nesrečna, ko je videla, da nisem zadovoljen. Očitno je bilo, da je med mano in mojimi gostitelji nesporazum. Ob moji želji, da bi obiskal nekdanja taborišča, so ugotovili, da jih sploh ni mogoče najti. To so bila majhna taborišča, kakršnih je bilo po vsej Šleziji na tisoče. Kdo naj jih odkrije? Kdo ima pregled čez ta košček zgodovine?

Nisem pričakoval, da bom tam, kjer so bila naša taborišča, našel nekakšne muzeje ali morebiti celo spomenike. Hotel sem obiskati le kraje, kjer bi mogel soočiti svoje trideset let stare spomine z novo stvarnostjo. Vsa komur bi rad dopovedal, da so bile med Auschwitzom in Dachauom še razne druge oblike nacističnega nasilja.

Tovarišici Danuti sem skušal razložiti, kaj nam izgnancem pomenijo spomini na Šlezijo. Za trenutek sem pomislil, da Poljaki podcenjujejo našo tragedijo, ker je

pač ni mogoče primerjati z njihovo. A le za trenutek, kajti kmalu sem spoznal, da mi je hotela sekretarka pomagati bolj, kakor sem upal. Na najbolj preprost način se je vživela v mojo raziskovalno strast.

Pripovedoval sem ji o Betlehemu, majhnem taborišču sredi gozda blizu Grüssaua, ki se sedaj imenuje Krzeszow. Od Landeshuta ali Kamienné Gore je oddaljen kakih osem kilometrov. »Betlehem?« je ponovila moje vprašanje. Poskušala se je spomniti. »Da,« je rekla, »v gozdu pri Krzeszowu je Betlehem, toda tam zanesljivo ni bilo taborišče...«

»Grüssau je bila večja vas z veliko cerkvijo...«

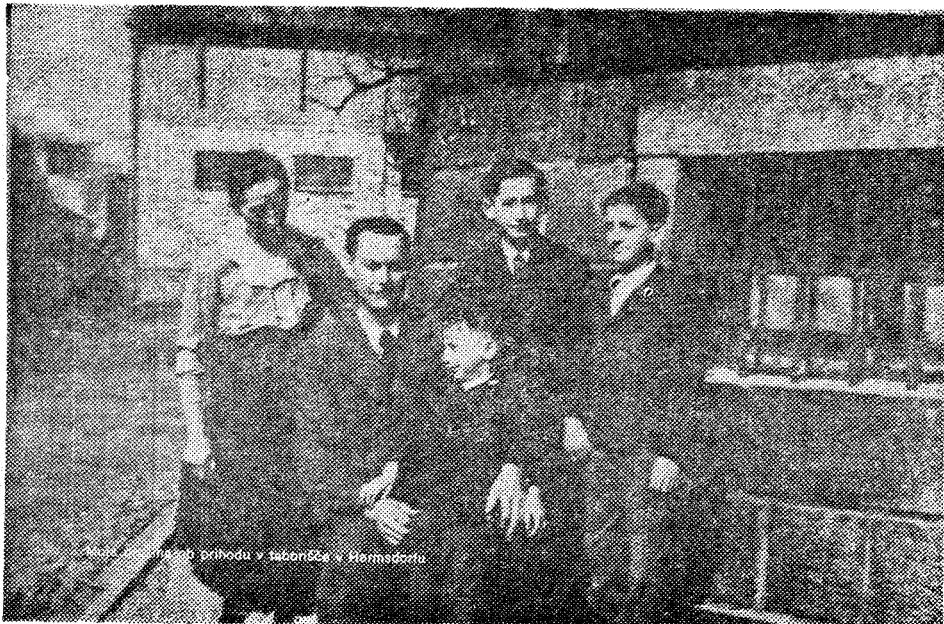
»Da, v Krzeszowu je katedrala z mavzolejem zadnjih piastovskih knezov...«

Moral sem priznati, da v cerkvi nisem bil nikoli. Potem sem se spomnil, da je bil v Betlehemu majhen ribnik z mostičkom in nekakšno lovsko uto.

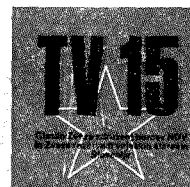
»Da, to bi lahko bil ta Betlehem...«

Hermsdorf, drugo taborišče na seznamu mojih taborišč, sva identificirala hitreje. V nunskem samostanu je bilo in od Waldenburga oddaljeno slaba dva kilometra v smeri proti Gottesbergu. Ko so odprli taborišče, so nunam pustili samo nekakšno depandanso. Z izgnanci, svojimi sosedi, niso imele nikakršnih stikov.

(se nadaljuje)

Moja družina ob prihodu v taborišče v Hermsdorfu.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva cesta 28 kot glasilo Zveze združenih borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

Glavni in odgovorni urednik SILVO TERSEK

Novinarji: NEVA MUZIC, ANDREJ SKALERIČ, MILENA STRAJNAR, POLDE VRBOVSEK

Tajnica uredništva: MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Uprava in naročniški oddelek »TV 15«: Miklošičeva cesta 28, pp 598/XI., 61000 Ljubljana; Tekoči račun 50100-678-45195 pri SDK Ljubljana, telefon 320-486

Letna naročnina 140 dinarjev, za inozemstvo 160 dinarjev, posamezna številka v prosti prodaji 3 dinarjev

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo »TV 15«, Miklošičeva cesta 28, pp 598, 61001 Ljubljana — Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV 15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišei: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35